DE MORBIS, QVI IMOLAE, ET ALIBI

Communiter hoc Anno M. D C I I. vagati sunt,

Commentariolum, in quo potissimùm de Lumbricis tractatur,

ET DE MORBO NOVO

prolapsu scilicet mucronatæ Cartilaginis libellus.

AVCTORE BAPTISTA CODRONCHIO,
Medico Imolensi.

BONONIÆ,
Apud Io: Baptistam Bellagambam. M. D CIII.
Permissu Superiorum.
Impensis Mag. D. Simeonis Parlaschæ.

Ego Fr. Daniel Mallonius Sac. Cong. Fesulanæ D. Hier. necnon & Sacrosanctæ Theologiæ in Bononien. Gymnasio professor publ. atq; pro Archiepiscopali Palatio Bon. Reuisor deputatus Opuscula D. Baptistæ Codronchij Imolen. quæ inscribuntur de Morbis qui Imolæ &c. vagati sunt, & de Morbo nouo diligenter perlegi & quod nihil contra Sacr. Indicis regulas contineret, vt Typis mandaretur probaui.

Idem qui sup. Fr. Daniel Mallonius Reuisor.

Ego Fr. Iacobus Florentinius de Argenta Sac: Theol. lector, & in almo Studio Bonon. Ord. Præd. Studentium Magister opuscula Eccell. D. Baptistæ Codronchij, quæ inscribuntur De Morbis qui Imolæ vidi & diligenter perlegi, & nihil in eis inueni qui esset contra Fidem aut bonos mores, & propterea vt typis excuderentur approbaui.

Idem qui supra Fr. Iacobus Florentinius Ord. Prædic.

Visis supradictis attestationibus Ego Fr. Aloysius Festa de Urceis Vicar. Inquisitionis Bonon. concedo licentiam, vt imprimatur.

Perill.ri ac Reuer.mo Domino

MARCELLO VESTRIO BARBIANO,

Vtr. Signat. Refer.rio, ac Secretario Apostolico Domestico S.mi Domini D. Clementis Diuina Prouidentia Papæ Octaui, ac Patrono meo Col.mo

Baptista Codronchius fœlicitatem.

ET. si certò scio (Perillust. ac Reuerendiss. Domine, qui vulgarium morborum naturam, & causas explicare instituunt, eos rem sanè difficilem aggredi, cùm in omnibus ferè huiusmodi morbis nescio quid abditi, ac diuini includatur, & interdum succedant insuetæ aëris mutationes, vt opinione, & artificiosa coniectura potiùs, quàm certa ratione iudicium de illis fieri possit; Cum mihi tantum compertum quoquè sit, ex cognitione causarum, ac natura morborum, Medicos facilè assequi posse eorum rectam, ac conuenientem curationem, & vt erroneam quandam, ac perniciosam opinionem de Lumbricis, si fieri posset, de medio tollerem, has lucubratiunculas in lucem edere constitui, quas cum meæ curæ commissis ægrotantibus certam vtilitatem attulisse non dubitem, fieri quoquè posse, vt & alijs imposterum aliquid commodi afferant, existimo; Quemadmodum enim ab exemplis quarundam (vt medici appellant) constitutionum, atq; ægritudinum popularium, quæ ab Hippocrate, & alijs memoriæ proditæ fuerunt, posteriores Medici faciliùs cognoscere, ac curare alias similes constitutiones, ac ægritudines didicerunt, ità euenire potest, vt aliquando similis huic nostræ con-

stitutioni alia fiat, & similes morbi excitentur, quorum curationem & euentum, ex hisce meis laboribus illius ætatis Medici cognoscere, ac prædicere valeant. Hac mihi oblata occasione, vt publicæ multorum consulerem valetudini, cum inchoatum, ac rude opusculum de Morbo quodam nouo penes me esset; illud confestim expoliui, auxi, ac perfeci, vt vnà cum Commentariolo de Morbis vagantibus typis excudendum traderetur. Cum autem non sim nescius, alios scriptores consueuisse, suos labores, studiorumq; fructus illius nomini dicare, quem & ob singularem generis ac doctrinæ præstantiam, veneratione dignum, & rerum suarum æquum defensorem esse agnoscerent, hos ingenij mei fœtus tibi (Reuerendissime simulq; Doctissime Præsul) nuncupare decreui; Nam si eorum à quibus originem ducis nobilitatem considero, ex ea familia ortum ducis, ex qua præclarissimi Viri, nobiles Romani Ciues, strenui Equites, Illustres Comites, Equitum, ac peditum Duces inuicti, Oratores diserti, Philosophi eximij; acutissimi Iurisconsulti, & alij omni doctrinæ genere præstantes omnium ferè ordinum prodierunt, vt illustriores Italiæ vniuersæ familias facilimè æquet. Si verò humanarum ac diuinarum rerum singularem tui cognitionem, si vitæ, ac morũ integritatem, si honorum ac dignitatum stemmata suspicio, te & omni obseruantia esse colendum perspicio & mei optimum defensorem fore, in certam spem adducor. Libellos igitur hosce, tenue quidem præ tuis in me meritis munusculum, hilari fronte, accipe, veluti pignus, & monumentum meæ erga te propensæ voluntatis, quos si tibi non displicuisse sensero, forte ad maiora elucubranda (te auspice) in dies accingar. Interim Deum Opt. Max. oro, vt omnia tibi prospera largiatur, teq; ad excelsum illud dignitatis gradũ, qui iam diu tuæ virtuti debetur, vt speramus, tãdem fœliciter euehat. Vale Romanæ Curiæ decus præcipuum. Imolæ Idibus Septembris, à Christi natiuitate. Anno 1602.

INDEX CAPITVM COMMENTARII DE MORBIS VVLGARIBVS, anni 1602 ac de Lumbricis.

QVinam fuerint morbi illi, qui grassati sunt, & quot de illis opiniones, aperitur. Cap. 1.

Diuisio morborum in communes, & particulares. Cap. 2.

In quo morborum genere sint hi morbi recensendi; cuius occasione probatur, dari pleuritides pestilentes. Cap. 3.

Quænam fuerint causæ horum morborum, & cur ad curandum difficiles, & multi mortui sint. Cap. 4.

Lumbricos, & pleuritidem oppositas habere curandi Indicationes. Cap. 5.

Confutatio opinionis illorum, qui asserebant, æstate hos morbos deteriores, ac pestilentes fore. Cap. 6.

Mortis ægrotantium causæ patefiunt, allata prius morborum diuisione ex natura ipsorum accepta. Cap. 7.

Causæ maximi prouentus Lumbricorum explicantur. Cap. 8.

De Lumbricorum spetiebus, nominibus, magnitudine, generationes loco, ac illorum sterilitate. Cap. 9.

Lumbri-

*

Lumbricos esse in genere morborũ, probatur. Cap. 10.
Enumerantur potiora, & maiora mala, ac symptomata, quæ Lumbrici facere solent. Cap. 11.
Historijs relata symptomata, ac mala, & etiam maiora fieri in effectu Lũbricorũ, confirmatur Cap. 12.
Lumbricos mortem inferre posse, & feras ab Hippocrate vocatos esse. Cap. 13.
Lumbricos habere dentes, vel quid simile dentibus, quo lædunt, ac mordent, & odoratum, quo ipsi ledun tur, & interimuntur. Cap. 14.
Catalogus illorum, qui ex professo curandi rationem, ac remedia Lumbricorum scripserunt. Cap. 15.

Indicis Capitum finis.

DE MORBIS VVLGARIBVS,

Qui hoc Anno 1602. vagarunt, ac de Lumbricis præſertim Commentariolum,

BAPTISTA CODRONCHIO MEDICO, AVCTORE.

Quinam fuerint morbi illi, qui graſsati ſunt, & quot de illis opiniones aperiur. Cap. I.

CVM ab initio huius anni ſecundi ſuprà milleſimum ſexcenteſimum vſquè ad initium æſtatis, morbi quidam, pleuritis nẽpè, anginæ, ac Lumbrici, non ſolùm Imolę, verumetiam proximis in locis, ac finitimis Ciuitatibus vagauerint; variæ, ac multæ fuerunt hominum, præſertim populariuin, de illis ſententiæ; aliqui enim ex celeri morte, quę ægrotantibus accidebat, in quarta, vel in ſexta, vel ad ſummum in octaua, exiſtimarunt, cauſam interitus fuiſſe vermen, qui ex aſcenſu ad partes ſpirituales, cor læderet, & lancinaret; alij dixerunt medicos has ægritudines, ac illarum cauſas ignoraſſe, & propterea etiam latuiſſe ipſos illarũ curationem: Ex Medicis verò nonnulli arbitrati ſunt, hos morbos, ineunte ęſtate, deteriores euaſuros, & vti peſtem, quamplurimos interfecturos eſſe. Aliquibus autem contraria fuit opinio, æſtatem ſcilicet fore ſalubrem, & ea ineunte hoſce morbos eſſe finem habituros;

ros;

ros; & quoniam aliqui ex Lumbricis, & multi vnà cum lumbricis ex pleuritide mortui ſunt, bonus quidam vir non ſolùm negauit, & negat, lumbricos aliquorum interitus cauſam fuiſſe, verumetiàm id nulla ratione fieri poſſe; imò nec noxam, detrimentumuè aliquod, etiam leuiſſimum, interanea hæc animalia inferre poſſe, mordicus tenet, & ſicut excrementa naturalia, in inteſtinis, vel in ventriculo morari, & à natura ſtatutis horis expelli; quod etiam multis probare nititur. Primò quòd ipſe numquàm quempiam auctorem legerit, qui de hiſce inſectis animalibus agat, vel ſaltem eorum curationem doceat; Secūdò, quòd hæc animalia imperfecta non habent neque os, neq; dentes, quibus lędere valeant; imò, quòd etiam careant odoratus inſtrumento, naſo videlicet, ità vt odorem medicamentorum, quę à medicis pro ipſis necandis extrà apponuntur, vel intus exhibentur, minimè percipere, & propterea nec ab ipſis necari poſſint. Hinc acritèr increpat, & coarguit omnes illos, qui quādoq; ſymptomatum quorumdam inſignium cauſam in lumbricos refundunt, ità vt vermium curatiōnem vti vanam, ac inutilem penitùs reijciendam, ac flocciſaciendam eſſe, aſtruat. Hæc, & alia multa dictu abſurda, quæ haud recenſere expedit, cùm ſępe, ac ſępius nō ſinè magna animi mei moleſtia intellexerim, animaduertens ex his opinionibus, nōnullas medicorum dignitati detrahere, & aliquas ſalubritati, ac vitæ hominum aduerſari, vt veritas facilius conſequi, ac vtilitati publicę conſuli poſſit, in hac re, quamuis difficili, volui meam aperire ſententiam (poſt habito omni contradicendi, vel maledicendi animo) vt alij meliùs cogitando, ac ſcribendo, quid de his rebus ſit ſtatuendum, iudicent.

Diuiſio

Diuisio morborum in communes, & particulares. CAP. II.

QVod vt faciliùs assequi possim, operepretium esse duxi prius explicare, in quo morborum genere hi vagantes morbi sint recensendi, vt natura ipsorum magis patefiat; Morborum igitur, ex Galeni sententia in principio comm. lib. 1. epid. & in lib. primo de vict. rat. in mor. acut. alij sunt communes, alij particulares; Communes, qui eodem tempore, ac eiusdem generis plurimos inuadunt, eosquè omnis naturæ, ætatis, sexus, ac conditionis, & vt ait Hipp. lib. 2. de nat. hum. siuè iuuenem, seù senem, seù mulierem, seù virum, seù meri, seù aquæ potatorem, seù manducantem mazam, siuè panem, siuè exercitio multo, siuè pauco vtẽtem, ità vt quamplurimi eodem tempore, ac morbi genere simul afficiãtur; Particulares verò, quos Græci, sporades; nostri verò, dispersos, nominant, sunt illi, qui inter se dissimiles, & genere diuersi non omninò multos, sed sursum vnumquemque apprehendere solent, hunc febris tertiana, hunc phrenitis, alium dysenteria, & hi ex praua cuiuscumque, victus ratione fiunt, ex Hippocr. lib. cit. tex. 3. de quibus ipse in lib. de victus ratione in acutis, & in libris de morbis, & alijs plerisque in locis egit. Ex communibus morbis, aliqui sunt communes simpliciter, & absolutè, qui & vulgares, populares, & epidemici vocantur; aliqui sunt vni regioni, vel Ciuitati, vel loco communes, & ab Hippoc. endemici, seù endemij, à Cicerone patrij,

vernaculi, ac domeſtici,& ab aliquibus, Inquilini, appellantur, ſicut ex Lucretio podagra Athenis, ſtruma in Hiſpania, elephantiaſis in Aegypto, in Subalpinis regionibus, bronchocele, qui morbi, tamquàm familiares, aliquam regionem, vel locum quolibet anni tempore, ac conſtitutione inuadunt, quorum cauſa aliundè non aduenit, ſed perpetuò in illa regione, vel Ciuitate, aut loco permanet, de quibus Hipp. egit in libris de aere, aquis, & locis; eorum verò, qui communes ſimpliciter dicuntur, & à communi cauſa externa, ac aduentitia exoriuntur, aliqui ſunt ſalutares, vel non omninò, aut vt plurimùm lethales, à quibus plures ſanantur, & magna ex parte, ſalutem pollicentur, & hi communi nomine, populares, ſeù vulgares ſimpliciter dicuntur: aliqui verò ſunt perpetuò lethales, ac pernicioſi, & pleroſquè, ſeù maiorem ægrorum partem, ratione ſuæ naturæ, interficiunt.

In quo morborum genere ſint hi morbi recenſendi, cuius occaſione probatur, dari pleuritides peſtilentes. CAP. III.

HIS morborum differentijs animaduerſis, manifeſtum erit, anteactos morbos, dolorem videlicet lateralem, lumbricos, & anginam, fuiſſe populares, ac epidemicos morbos primi generis, nam Hippoc. in lib. primo de Morbis, connumerat eos inter morbos dubios, qui nec certam ſalutem, nec certam mortem pollicentur; & quamuis ipſi multos apprehenderint, ac peremerint, non tamen ſinè diſcrimine, nam mulieres potiſſi-

potiſſimùm, ſenes, ac cacochimi ęgrotarunt, & multi priſtinæ ſalubritati reſtituti ſunt, & vno tantùm anni tempore perſeuerarunt, neq; vllum adfuit in eis contagium; cùm tamen lethales omninò, ac peſtilentes epidemici, maiorem hominum partem perdant,& cuiuſcumque ſexus, ætatis, ac conditionis homines, & pluribus anni temporibus, hiſque diuerſis aggrediantur,& contagium comitem ferè ſemper habeant. Ego minimè ignoro interdum vagaſſe pleuritides peſtilentes, ſicut & particulares, ac ſporadicę nonnumquam fiunt,nam teſtātur aliqui graues auctores anno 1528, & 1529, in quibus orta eſt illa magna peſtilentia, nonnullas adfuiſſe pleuritides peſtilentes,& Michael Sauonarola ſcribit anno 1440, menſe Martij, antè, & poſt, graſſatam eſſe pleuritidem malignam,ac contagioſam, & plurimos mortuos eſſe; ſimilem Venetijs accidiſſe 1532, aſſerit Montanus in Commentarijs ſupra Rhaſim;-Hyer. Fracaſtor. lib. 2. de mor. cont. cap. 12. teſtatur anno 1482. pleuritidis genus quoddam erupiſſe, quod totam ferè Italiam affecit;& Proſperus Alpina lib. primo de præſag. vita, ac mor. cap. 11. ait anno 1586. Baſſani, & propè ipſum, in villa Nouarum nuncupata, pleuritides contagioſas graſſatas eſſe, quæ quarta, vel ad ſummum ſeptima necabant; omitto recenſere aliorum multorum auctoritates, ſola Io: Manardi lib. 12. Epit. 5. ſententia contentus, qui teſtatur, dari pleuritides vagantes pernicioſas, ac peſtilentes; Noſtra tamen non fuit, vt dixi, peſtilens, quamuis in multis exitioſa, non ratione ſuæ naturæ, vel aeris externi, nulla enim corruptio, vel praua qualitas in ipſo fuit animaduerſa, vt experientia docuit, & periti omnes ſciunt; ſed propter malam corporum laborantium diſpoſitionem; Aer quidem

fuit potissima, ac præcipua morborum causa, non autem interitus simpliciter, & immediatè, vt isti loquuntur, sed duntaxat secundùm quid, & mediatè, vt infrà explicabo.

Quænam fuerint causæ horum morborum, & cur ad curandum difficiles, & multi mortui sint.

CAP. IIII.

SI itaq; morbi hi fuerunt communes, à communi etiam causa ortum duxerunt, nam, præterquàm quòd hyems pręterita fuerit satis frigida, ac humida, sub fine mensis Ianuarij, vel in initio Februarij, venti Septentrionales frigidi admodum, validi, ac diù, spatio, scilicèt, quadraginta dierum, cùm magna siccitate spirarunt, quos posteà nonnullę pluuię pariter frigidę subsecutę sunt. Cùm autem, vt testatur Galenus, lib. 3. aphor. comm. 23. cæterę partes à frigore tutæ reddi possint, pulmo verò, & thorax, ob aerem, quem attrahunt, minimè defendi valeant, factum est, vt huiusmodi respirationis instrumenta, cùm sint neruea, ac frigida, valdè læsa sint, ac labefactata à frigiditate, & siccitate: & cùm multi, pręsertim pauperes, & ignobiles homines, vt fuit maior pars ægrotantium, sępè, & diù aeri, ac hisce ventis se exposuerint, & parum vniuersum corpus habuerint tectum, ab ambientis frigiditate vniuersi corporis meatibus externis constipatis, occulta, ac naturalis euacuatio, quæ à natura, & potissimùm in vere fieri solet, fuit prohibita, & superfluitates illæ retentæ, & auctæ, vel etiam pituita, qua ce-

rebrum

rebrum erat repletum, propter aeris frigidi, ac ſicci expreſſionem validam, ad partes ſpirituales iam affectas, & imbecilles fuerunt tranſmiſſæ, ex quibus anginæ in quibuſdam, pleuritides verò in multis excitatæ ſunt, vt iure dixerit Hippoc. lib. 3. aphor. 5. Quod ſi aquilonia tempeſtas præualeat, prętcr alia mala, fiunt tuſses, coſtarum dolores, ac pectoris; nam, vt docet Galen. in lib. 1. epid. quandò Hippoc. ait, ſi talis conſtitutio præualuerit, talia in morbis expectare oportet, de forti, ac perdurante, quæ præualeat, intelligit, vt fuit noſtra; & Auicen. Hippocratem ſecutus etiam ſcripſit, pleuritides multiplicari in vere hyemali, & ex exuflatione Septentrionis propter multitudinem ſuperfluitatum, & propter coarctationem earum, & expreſſionem, & catarrhos; multiplicanturquè flatu Septentrionali dolores laterum, & coſtarum, & potiſſimùm quādò ſuccedit Septentrio poſt flatum Meridionalis venti; Quod & Braſauola exemplo anni 1537. comprobat, ait enim, eo anno, cùm boreas ſuprà modum dominatus ſit, propterea multæ diſtillationes ad fauces, ad guttura, ac pectora illapſę ſunt: ſed non ſolū ratione expreſſionis factę in cerebro præcipitarunt humores ad ſpiritualia organa, verùm etiā ratione colliquationis; nam ad conſtitutionem illam frigidam, & ſiccam, ſubſecuta eſt conſtitutio Auſtrina; vt viciſſitudine quadam Auſtrinus ventus, Aquilonium, & Aquilonius Auſtrinum ſequeretur, ità vt ab Auſtrino flatu humorum fuſio, ac liquatio, ab Aquilonari expreſſio fieret. Similem huic noſtrę conſtitutionem extitiſſe, & ſimiles etiam affectiones viſas fuiſſe anno 1565. Delphi Batauorum, narrat Petrus Foreſtos lib. 16. obſeruat. & curat. med. vbi teſtatur, à Menſe Ianuarij, vſque ad Martium, continuas pleuritides

ritides grassatas esse, etiam sæuissimas, quæ in seniori-
bus magis lethales erant, quæ videbantur euenire ob
Aquiloniam constitutionem, quæ à Natiuitate Do-
mini, & anteà etiam vsquè ad secundum diem Martij
perdurauit; Quod verò pleuritides presentis anni
fuerint validę & magna ex parte lethales, non est mi-
rum, nam cùm fuliginosi, ac mali habitus retenti diù
fuerint, & superfluitates multæ congestæ ratione ali-
mentorum praui succi, quibus ex lege plebeios potis-
simùm, ac pauperes vesci erat opus, corruptione, ac
pernitiosa labe affectę, malignas, ac lethales in pleris-
que pleuritides excitarunt; quę quidem fuerunt faci-
lis cognitionis, non solùm apud artis medicę peritos,
verùmetiam apud alios quoscumque, difficilis tamen
curationis; nam & si opportuna adhibita essent reme-
dia, & continuis studijs, assiduisque laboribus medici
studerent, illas profligare, in multis tamen nihil
profecerunt, ob insignem humorum pra-
uitatem, & propter etiam concomi-
tantem lumbricorum sęuitiem,
qui præter insignem ipso-
rum lęsionem, erant
impedimento,
vt morbi
legitimam consequi haud possent curationem;
& occasio, vt citiùs ægrotantes vitam
cùm morte commutarent.

Lumbricos,

Lumbricos, & pleuritidem, oppositas habere curandi indicationes. C A P. V.

NAM cùm lumbrici ſint ex toto genere præter naturæ inſtitutum, vt inferiùs explicabo, hominiquè inſignia damna inferant, debent quamprimùm è corporibus expelli, & extirpari; ſed quia ſunt animalia, & propterea huc, atque illuc mouentur, nequè expelli poſſunt, ſicut excrementa, quia contendunt, & renituntur attractioni, & eductioni, ideò prius necari, vel ſaltem ità hebetari, ac ſtupefieri, vt nulla ratione reſiſtere poſſint debēt verò necari, vel hebetari amaris, quę inſignem calorem habent, eorum naturæ aduerſaria ſunt, vt traditum eſt à Galeno lib. 6. & 4. de fac. ſimpl. med. amara autem, & calida augent febrem, quæ perpetuò internas inflamationes cōcomitatur ipſam inflamationem, & cauſam inflamationis, quę eſt humorum fluxio; Nec ſolùm amaris lumbrici interimuntur, ac ſtupefiunt, verùmetiam acribus adſtringentibus, acidis, & oleoſis, quę tamen calefaciēdo, vt acria, vel comprimendo, vt aſtringentia, & accida, vel obſtruendo, ac calefaciendo, vt oleoſa, tuſſim, febrem, ac inflamationem ipſam non ſolùm maiores facere, verùm, & excitare valent; Omitto recenſere ea, quæ à tota ſubſtantia, ſeù ab occulta proprietate lumbricis aduerſantur, quæ ſuis manifeſtis qualitatibus, vel calidis, vel frigidis maximoperè officere poſſunt; nā de frigidis ſcribit Corn. Celſus, nihil quod refrigeret corpus, vel fauces exaſperet, in pleuritide eſt exhibendum,

dum, est autem manifestum etiã acria, acida, & astringentia fauces offendere; Prætereà, cum pleuritis sit morbus acutus, qui victus rationem exposcit tenuem, propterea laborãtibus ea, primis saltem quattuor diebus, pauci admodùm cibi, ac modici nutrimenti propinari debent; lumbrici verò cùm alimento egeant, si parcissimè ægrotantes nutriantur, prę inedia effrenati fiunt, & vt ait Paulus, alimenti inopes, rosiones pariunt, & huc, illucq; percurrendo incredibiles cruciatus afferunt; Quod si pleniori victu vtamur, augetur inflamatio, & febris, & vnà cùm illis alia symptomata, ex quibus magnum impendit ægrotantibus periculum; Addo, quòd cùm in pleuritide conueniãt dulcia, ac lenia medicamenta, vt humores morbum facientes concoquantur; & ad excretionem prompti fiant, quæ si exhibeantur, lumbrici dulcibus delectantur, dulcedine tracti per corpus mouentur, in qua motione non solùm vellicant intestina, verùm etiam ad ventriculũ ascendentes, ipsam lacerant, ac immaniter cruciant, & si dulcia sunt apta ad generationem lumbricorum, vt peritissimus Mercur. lib. 3. de mor. puer. cap. 4. probat, crederem id veritatem habere de dulcibus alimentis, non autẽ medicamentis; ex superioribus autem adductis satis manifestè apparet, non tantùm in remedijs adhibendis, in pręscribenda quoque victus ratione, pleuritidem, & lumbricos oppositas omninò habere indicationes, ità, vt sit difficillimum, nè dicam impossibile, vtrisquè simul, vel etiam seiunctim consulere; Nihilominus in his casibus ego semper studui morbo magis vrgẽti, ac periculoso succurrere, altero non neglecto, & ambobus vrgentibus, ea victus ratione vti, & illa adhibere, seù permiscere remedia: quæ vtrumque respicerent morbum, & pa-

rum,

rum, vel nihil officere possent, vt verè testari, & affirmare possim, aliquos, & præsertim filiam D. Dominici Steghij, quæ vnà cùm sæua pleuritide, pessimè à lumbricis vexabatur (decem enim, vel duodecim satis crassos reiecit) auxilio Dei, è faucibus mortis esse ereptos; ex quibus etiam cõstare existimo, causam interitus multorum non fuisse medicorum ignorãtiam, sed morborum sęuitiem, malignitatem, & complicationem, & si aliqui à vermibus fuerint iugulati, non tamen ratione vermium ascendentium ad cor, vt nonnulli asserebant, quamuis id sit possibile, vt auctoritate Mesue infrà patebit, sed ratione ingẽtium symptomatum, & malorum, quæ à motionibus, morsibus, rosionibus, & prauis illorum vaporibus excitabantur.

Confutatio opinionis illorum, qui asserebant, Aestate, hos morbos, deteriores, ac pestilentes, euasuros. C A P. V I.

NON potui probare opinionem illorum, qui dixerunt, affectiones has, aduentante æstate, fore deteriores, ac pestilentes, cùm ex medicorum scientia, nulla constitutio temporis, & ex Astrologorum placitis, constellationes, vel inditia aliqua non præcesserint, vel adfuerint, quibus quidem coniectare possemus aerem in æstate futurũ esse pestilentem; nec affectiones vagantes haberent comitem contagium, quod adueniente æstate, propagari, ac serpere posset, imò sæpè amicis de hac re me percontantibus, semper oppositum re-

spondi, æstatis, videlicet, principio, si ipsa cum vere suam seruauerit naturam, hos morbos terminatũ iri, cùm exorti essent à manifestis coeli qualitatibus, quæ iure naturæ in æstate finiri debebãt; sicut res ipsa postea docuit. Si tamen constitutio illa Austrina, quæ post initium ęstatis secuta est per aliquot dies sicca, & post humida, nec non calores illi ingentes absq; ventis perseuerassent, nõ fuissemus tuti à quibusdam malignis, ac pestiferis affectibus authumni potissimùm tempore, cùm aer, auctore Hippocrate lib. de flatib. maximus sit in omnibus, quæ accidunt corpori, auctor, ac tyrannus, cùm videlicet, in suis qualitatibus excedit, vel in sua substantia mutatur.

Mortis ægrotantium causæ patefiunt, allata prius morborum diuisione, ex natura ipsorum accepta.

CAP. VII.

NEC obitus ęgrotantium causam vulgares homines in medicos refundere debent, sed ægrotantes, vel morbos accusare: nam intemperantia ægrorum, etiam morbo existẽte sanabili, necis causa esse solet; ideò Hippocrates in libro de arte eos repræhendit, qui ob morientium intemperãtiam, artem vituperant; miror enim, (inquit) qua nam memorabili ratione commoti, intemperantiam quidem morborum causam mortis non statuunt; scientiam verò eorum, qui medicinã exercent, accusant; pigritia, ac negligentia etiam astantium & domesticorum persæpè causa est, vt ægri moriantur; eo quòd medicum tardè aduocent; differunt

enim,

enim,& cunctantur;atquè vbi iam à morbis ipsis pœnitùs appræhensi sunt; & morbus præoccupauit medicinæ opera, tunc demum à medicis curationem exposcunt. Vt plurimùm tamen ægrotantiũ inobedientia,causa mortis esse solet,vbi ægrotus in morbo alioqui curabili, necessaria ad curationem non admittit, vt purgationẽ,sanguinis missionem, sectionem, vstionem, rectam victus rationem, & alia similia, quandò ijs opus fuerit; nam vt scripsi libro primo, de Christ[a] ac tuta med. rat. fiunt morbi plerumquè insanabiles, ægrorum mollitie,vel tergiuersatione; Alia interitus præcipua causa, ac magis frequens est, ipse morbus, vt verum sit satis superquè illud vulgatum; Non est in medico semper,releuetur vt æger. Quoniam morborum aliqui suaptè natura sanitatem recipiunt, vt ephemera,quidam dubij sunt,quòd,scilicet,aliquandò ad mortem, nonnunquàm ad vitam terminum habent,quales sunt peripneumonia, pleuritis, febris ardens,angina, nephritis, dysenteria; Alij sunt morbi, qui ratione suæ naturæ,nec interficiunt,nequè curantur, sed per totam hominis vitam perseuerant, vti est podagra,elephantiasis,seù lepra,& fistulæ; Prætereà ex morbis, qui sua natura curabiles sunt, quidã adeò sunt leues,vt solius naturę opera aboleantur; Alij verò,qui præter id medicorum etiam manibus egent,vt luxationes,fracturæ,& alij similes; Alij deniquè sunt morbi, qui ab arte medica minimè superari possunt, quorum aliqui sunt maximi,acutissimi, ac vehementes, vel malignissimi, ac pestilentes, quiquè citò interimunt, in ijs dum prorsus euicti sunt ægri, medicus auxilia ferre recusat, & summi artis Magistri præcepto solis prognosticis relinquit; Alij autem sunt longi,& longo tẽpore durant, ac quamuis suapte natura,

totaq; sua essentia curationem respuant, vt est hectica, tabes, cancer, elephantiasis absoluta, in illis tamen operatur medicus, non vt salutem consequatur, sed vt saltem vitā producat, vel symptomata leniat. Si morbi omnes, etiam perniciosi, acutissimi, & pestilentes, siuè sint dispersi, siuè epidemici, curari possent, vtiquè in Ciuitatibus magnis, quæ peritissimos medicos, & fama claros habent, profligarentur, & Hippocr. ipse quem Galenus veterem magistrum, medicorum Principem, diligentissimum, peritissimum, diuinum, medicæque artis omnium bonorum auctorem, & Seneca ad Lucillium, maximum medicorum, & medicinæ conditorem, vocant, ipse, inquam, saltem arte sua mirabili, eos omnes curasset. Ego tamen, cùm diligenter omnes ægrotantes, quorum historias scribit, vel saltem aliqua dicit, & quos vel præsentia, vel scriptis curãdos suscepit, perlegerem, ac numerauerim, reperi circiter ducentos, ac septuaginta fuisse, quorum centum, ac septem, ex varijs morbis, diuersisquè temporibus, ac locis, mortui sunt, quos singillatim referre nimis longum, ac superuacaneum esset, si tamen aliquando occasio oblata erit, illorum omnium nomina, morbos, ac dies obitus scriptis tradam; præter autem hos, de quibus peculiarem facit mentionem Hippocr. multos alios mortuos esse lib. primo epid. sect. tertia testatur.

***

Causæ maximi prouentus lumbricorum explicantur.
CAP. VIII.

CVR verò lumbrici ita in hac constitutione abũdauerint, perscrutari debemus. cùm in hyeme calor natiuus maximè vigeat, & tunc vberiori alimentorũ copia egeamus, iuxtà Hippocr. dicta lib. primo, aphor. 15. ventres hyeme, & vere natura calidissimi sunt; quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda; rationi consentaneum est, vt tunc etiam multa generentur excrementa; præterea cùm in fine hyemis, ac principio veris, homines, præsertim ignobiles, per multos dies fuerint vsi edulijs crassæ, ac frigidæ naturæ, & quæ tardæ coctionis existunt, vt sunt legumina, olera, pulmenta triticea, & farinacea, pisceśque, factum est, vt vberior crassorum, ac crudorum succorum copia, in ventre fuerit cumulata, ex quibus diù cùm excrementis fuliginosis intus detẽtis, & à plurimo, & igneo calore putrefactis, insignis copia, & magnitudo etiam lumbricorum genita est; Et quamuis lumbrici immediatè ex ipsa materia putrida, vel simpliciter ex ipsa putrefactione non generentur, vt colligitur ex Arist. lib. 3. de gener. animal. cap. 11. ex eò tamen, quòd in putrescente materia concoctum est, progignuntur, sicut explicat Arist. lib. 3. de par. anim. cap. 19. est enim calor viuificus, qui non solùm disponit ad recipiendã formam, verùm etiam informat, & efficit ipsa animalia; & cùm ad lumbricorũ generationem non parùm conferant loca ipsa, nam, vt testãtur Theophras. lib. 9. de hist. plant. cap. vlt. & Plinius lib. 27. nat. hist. ca. 13.

Arabia,

Arabia, Armenia, Ægyptus, Syria, Cicilia, à lumbricis infestantur; Ex aduerso Græcia, Phrygia, & Thracia, prorsùs huius mali sunt immunes; Omnes verò non solùm docti, sed etiam indocti cognoscunt, & experiuntur totam Flaminiã, & præsertim Imolam horum animalium satis feracem esse; Mulieres diximus potissimùm hoc genere morbi laborasse, quoniam plurimi crudi humores propter vitiatas coctiones in ipsis fiunt, ex quibus vermes producuntur; tùm quia domi multum se continent, multoquê ocio delitescunt, ex quibus copiosus abundat pituitosus succus, qui etiam augetur ex eduliorum varietate, & sanè prauorum, quibus plurimùm delectantur.

De lumbricorum spetiebus, nominibus, magnitudine, generationis, loco, ac illorum sterilitate.

CAP. IX.

SVperest vltima opinio de lumbricis examinãda, quam esse falsam, & absurdam, & si periti omnes, & iudicio aliquo præditi sciunt, & velle probare lumbricos esse in morborũ numero, & plerumque non solùm pueros, quorum proprius est morbus, verùmetiam cuiuscumque ætatis homines iugulare, est quodammodò summere ad probandum, solem splendere, & ignem comburere, quod est magna demẽtia; Ad confirmandum tamen doctorum virorum sentẽtiam, &, vt aboleatur (si id tamen præstare potero,) tàm erronea, ac perniciosa opinio, aliqua scriptis tradere, decreui; Quod vt faciliùs assequi possim, singulis illius dictis,

seù

ſeù creditis rationib. ſingillatim reſpōdebo, vt quam veritatem habeant, omnes cognoſcere valeāt; ſi prius tamen, clarioris doctrinæ gratia, de lumbricorum differentijs, ſiuè ſpetiebus aliqua dixero; Eas autem eſſe tantùm tres docti quiquè fatentur, & ipſa docet experientia, Ariſt. enim lib. 5. de nat. anim. cap. 19. Galen. lib. 3. aphoriſ. comm. 26. Paulus lib. 4. cap. 57. Aetius ſer. 9. cap. 39. teſtantur tres dumtaxat eſſe lumbricorū differentias, & Alexander in epiſto. de lumbricis ſcribit, veteres tria vermium genera tradidiſſe. Cur verò Hippoc. in lib. 3. aphor. duarum ſpecierum ſolùm meminerit, & Auicenna videatur quattuor conſtituere ſpecies, explicare omitto, cùm id ab alijs luculenter ſit factum. In prima ergò lumbricorum ſpecie veniūt collocandi lati, qui & cæriæ ſimul, & tæniæ, & plateę dicuntur; In ſecunda rotundi, qui & ſtrongylæ, & terætes nuncupantur. In tertia Aſcarides, ſeù tenues, & minuti dicti. Qui omnes communi nomine elyminthes, vel etiam elmyngæ à Græcis, & lūbrici, vermes, tineæ, ſeu tæniæ, & interanea animalia à Latinis vocantur; Cùm tamen ſimpliciter profertur lumbricus, ex communi auctorum conſenſu, intelligitur rotundus; alij enim cùm additione conſueuerunt nominari, vt lumbricus latus, & lumbricus aſcaris; Ex his ſpeciebus, teretes ſunt omnibus magis frequentes, & qui in hac conſtitutione ęgrotantes infeſtarunt, & ſunt ſimiles vermibus in locis fimoſis naſcentibus oniſculis vulgò dictis, & longitudine palmū quandoq; æquāt, vel paulò lōgiores ſunt, ſæpiùs tamen breuiores; Mihi tamen hoc anno contigit videre in vxore Thomæ Arduini, & in Cæſare nuncupato della Maeſtra, in Parochia Sancti Ioānis, huius generis lumbricos, qui duorum palmorum longitudinem æquabāt; & hi generantur

nerantur in corpore humano ex excrementis multam fæcem habentibus, ac in superioribus intestinis, quæ cùm sint ventriculo propinqua, indè ad ipsum facilè ascendunt, ac per os efferuntur, auctore Paulo lib.4.c. 57. quod experientia ipsa comprobat quotidiana. Vtrùm verò lumbrici in ventriculo possint generari, non est quæstio præsentis instituti; Existimo quidem falsum esse illud, quod ab Auctore lib. quarti de morbis Hippoc. attributo, & ab Amato Lusitano in cent. 5. cur. 46. scriptum est, hos lumbricos alios parere; quamuis id probet exemplo cuiusdam, qui cum pede calcasset vermem teretem, ex eo alij prodiere lumbrici; Nam Arist. lib. 1. de gener. anim. c. 1. asserit animalia ex putri materia genita, generare quid diuersum, quod non est nec mas, neque fœmina, & lib. 3. & 5. de hist. anim. lumbricis hoc esse peculiare, vt alia animalia non gignant. Lati lumbrici, quę est prima lumbricorum species, vt experientia, & Gal. auctoritate lib. 3. aphor. comm. 26. patet, rarò videntur, tùm quia rara est eorum generatio, tùm quia demissi, vt ait Paulus, non consistunt, qui excedunt interdum longitudine tres cubitos; ex Alex°. tamen constat aliquandò excretos esse, qui sexdecim pedum longitudinem penè æquarent, & si Plinio fides est habenda lib. 11. cap. 33. lati hi lumbrici trecennorum pedum intrà hominem, & plurium nonnunquam nascuntur: Verùm tamen si rectè inspiciatur istud animal, nó est vnus vermis, sed congeries plurium vermium, qui figura similes sunt seminibus cucurbitæ, & lati, ac breues, ac simul cõiuncti, sibiq; mutuò cohęrentes corpus quoddam constituunt longum latitudine digitali, simile illis, quasi ligulis ex filo laneo factis, quæ vulgò cordellæ nuncupãtur; Hos vermes Serapio capite de filice,

Auerr.

Auerr.lib.7.collec. Abynzoar,& Alzarauius, cucurbitinos appellant; omitto explicare varias auctorum sententias de natura, seù, vt isti loquuntur, de quiditate istius vermis, cùm nostræ intentioni parum, vel nihil deseruiat; nec recensebo historias de hoc lato lumbrico ab Alexandro, à Conciliatore, à Brasaula, & à Beniuenio relatas, quas vnusquisque apud ipsos legere potest, sed referam tantùm, quod egomet vidi anno videlicet præterito in hyeme, Reuerendum Dominum Franciscum Mansionarium Sancti Cassiani vnum excreuisse viuum, longitudinis trium cubitorũ circiter, qui ex vno capite erat crassus, & in processu tenuior, & magis ad caudæ terminum, & qui citò interijt; Ex huius animalis longitudine, statuunt auctores, ipsum in omnibus intestinis, tàm gracilibus, quã crassis procreari. Ascarides, tertia lumbricorum species, sunt minuti, & parui, similes illis vermiculis, qui in putrido caseo sępe conspiciuntur, quo vermium genere iumenta potissimùm infestari, & ipsa cùm excrementis excernere, consueuerunt; fiuntque in crassioribus intestinis, ac potissimùm in inferiori parte intestini recti, quę sphincter appellatur.

Lumbricos esse in genere morborum probatur.

CAP. X.

LVmbricos in morborum numero recẽsendos esse, auctoritatẽ, & ratione comprobari potest; Hippo. lib. 3. aphor. enumerãs morbos tertię ętatis puerorum, lumbricos teretes, & Ascarides refert, & Galenus lib. de differentijs morborum, cap. 8. ait nonnulla sunt, quę to-

to genere ſunt præter naturam, veluti lumbrici. & Aſcarides, & in veſica lapis, & lib. 14. meth. med. cap. 19. ſunt profectò ex genere eorum, quæ tota ſubſtantia præter naturam ſunt, & Aſcarides, & helminthes, ſiuè eę teretes ſint, ſiuè etiam latę, quocircà & prorſus eas expelli è corpore conueniet; idem ratione etiam fit manifeſtum; eò quòd actiones omnes ferè lædant, & ſæuiſſimos caſus ſæpè, ac interitus inducant, vt infrà demonſtrabitur. ſunt autem lumbrici partium inſtrumentalium ſimplex morbus in numero aucto prę ter naturam, ex quo manifeſtum eſt, errare illos, qui aſſerunt lumbricos factos eſſe à natura propter aliquē vſum, vt ſcilicet corpus à ſorditijs expurgaretur, &, vt ait ille, in corpore morari, ſicut excrementa faciunt.

Enumerantur potiora, ac maiora mala, & ſymptomata, quæ lumbrici facere ſolent.

CAP. XI.

LVmbricos hominibus infeſtos eſſe, ac noxios, oſtendere nunc debeo; quod à me erit præſtandum, non eo animo, vt in dubio ponā ea, quę perſpicua ſunt; ſi quidē lumbricos, & præſertim pueros lędere, & exagitare, quotidie omnes perſpiciunt, & experiuntur; ſed vt manifeſtius appareat, quantū in tāta huius rei claritate allucinatus ſit vir ille; Hip. igitur lib. 2. epid. ſec. j. per Aſcarides, omne genus vermium intelligens, vt docta eſt Valeſij expoſitio, hæc verba habet, Aſcarides veſperi ſimiliter huic, & illæ eam potiſſimùm diei partem perturbant, non ſolùm quòd magis laboretur, ſed ipſi per ſeipſos; Franciſ-

cus

ſcus Pedamont. ſcribit velle ſe agere de lumbricis, eò quòd ſint cauſa accidentium plurium horrendorum, ac mortiferorum, & mortis frequenter; Valeſius de Tharanta lib.4.ca.30, ait, lumbricos diuerſis actionibus, ac ferè omnibus obeſſe penès diuerſitatem accidentium, quæ inducunt in corpore; quia aliquandò inducunt vomitum, aliquandò dolorem in ventriculo, & inteſtinis, aliquandò ſyncopim, & aliquandò mortem; Antonius Beniuenius lib. de abd. mor. cauſ. ca.85. teſtatur, cuiuſdam Laurentij Lanij filium, triduò ex nimia lumbricorum ſæuitie ferè mortuum iacuiſſe, qui tamen ex acceptis medicamentis, centùm, ac quadraginta vermibus aluo depoſitis, ſtatim conualuit; Cœlius Aurelianus lib.4. tard. paſ. cap.8. cuius auctoritas his omnibus poſterioribus, & alijs etiam anteferenda eſt in hac parte, in tractationibus ſignorũ ac ſymptomatum morborũ diligentiſſimus, poſt non nulla ſymptomata grauia lumbricorum allata, addito hæc alia plurima ſequuntur ægrotantes, & nunc plurima pro quãtitate animalium, ac forma, vel quod nunc plurimùm, nunc parùm noceant, locorum differentia variante, cùm nunc ad ſtomacum aſcendunt, nunc in inteſtinis perſeuerant, &c. Ex eodem igitur Aureliano, Aetio, Paulo, Alexãdro, & Auicenna, lumbrici quandoquè magnas, ac malignas febres accendunt ex malis, putridiſquè vaporibus, qui ab illis elati ad cor per venas, ac arterias pertingunt; ſi vermes plurimum creſcant, & naturæ inſignem offenſam inferãt, pulſus fiunt parui, obſcuri, inæquales, ac aliquibus deficientes; ægrotantes animi deliquijs varijs, modò leuioribus, modò grauioribus, pro lumbricorũ ſæuitie, ac prauitate, corripiuntur; Accidit quandoque eadẽ de cauſa cordis palpitatio, ac tremor; fiunt

circà ventriculum, & intestina tormina, punctiones, morsus incredibiles, & cardialgię; ità sunt stomaco infensi, vt eorum vitiosa qualitate, vel natura, vel ipsorum prauis, ac fœtidis vaporibus, omnis concidat appetitus, & penitùs ægrotantes cibum respuant, & auersentur, quos Galenus comm. 1. lib. 1. epid. côm. 18. appositos vocat, & si ad ipsum summendum cogantur, confestim reuomant; Ob maximum consensum, quem habet ventriculus cùm cerebro, lumbrici motu suo inordinato, vel morsibus, ac puncturis, aut etiam putridis, ac malignis vaporibus ad caput elatis, excitant vertigines, epilepsias, conuulsiones, deliria, & lethargos; prætereà ventres in tumorem attollunt, vt laborantes hydropici videantur, nam ob vitiatam ventriculi frigidi coctionem, nec non ob copiam frigidorum, ac crassorum humorum, plurimi progignuntur flatus, qui vnà cùm corruptis vermium vaporibus permixti, ac in abdomine retenti, ità extendunt illud, vt speciem hydropis tympanictis referat; Quandoque verò cùm crudis, ac corruptis succis abũdent, imbecilli facta ventris coctione, ac virtute expultrice, diarrhęa ægrotantes corripiuntur, cuius ratione cùm alimento priuẽtur, lumbrici magis sęuiunt, ità vt plerumque duplici malo grauati, intereant; Et hæc sunt potiora, ac maiora tantùm mala, ac symptomata, quæ scribere volui, vt vnusquisq; etiam medicę artis ignarus, cognoscere possit, an lumbrici lędãt operationes humanas, necne, & an sine læsione maneant in intestinis, & ventriculo, vt prædicat ille vir, & sit morbus à medicis spernendus.

Historijs relata symptomata, ac mala, ac etiam maiora in affectu lumbricorum fieri, confirmatur.

CAP. XII.

QVÆ veritas nè aliqua ex parte labefactari possit, sed stabilis maneat, eã auctoritatibus alijs, & quãplurimis historijs ab optimis auctoribus relatis; nec non meis experimentis confirmare volui; Paulus Aegineta loco sæpius citato testatur multos à lumbricis corrosos esse, & conuulsos perijsse, & alios asserere per inguina ægri egressos esse. Nicolus Florent. in ser. 5. tr. 8. cap. 54. scribit in quodam Comitatino plures vermes ex vmbilico erupisse, & ipsum superstitem fuisse; Victor Trincauelius, nobilis ille, ac peritissimus scriptor, lib. 9. de cur. rat. corp. affec. cap. 11. ait, cùm doloribus intestinorum, & torminibus lumbrici cruciant hominẽ ipsum, interdũ adeò acerbè, & pertinaciter (vt quemadmodum ab antiquis medicis narratur, & nos etiam nostris oculis vidimus, ventrem, & intestina perforauerint; Ego etenim (inquit) vidi puerum quinquenem, in quo vermes rotũdi, perforato ventre, per vmbilicum exiere; Et Marcellus Donatus lib. 4. de hist. med. mir. cap. 26. affirmat in vrbe Tridentina, tempore Concilij, adfuisse quandam mulierem, quæ præterquam quòd singulo mense, purgationes menstruæ ei prodibant ex vmbilico, lumbricos etiam viuos ex eò solita esset effundere; Io: Mesue in capite de Morbis cordis, verba sunt ista, sunt ex vermibus habentes aculeos pungentes orificiũ stomaci punctione vehementi, donec

ti, donec faciant cadere in dolorem acutum causam ad syncopim, ad mortem aliquandò, & sunt quandoque ex penetrantibus ad vltimas cordis partes, & quandoque vsq; ad cor, & sunt causa mortis festinæ; Amatus Lusitanus in cent. 3. cur. 26. narrat de quadã muliere, cui perseueranti circa os ventriculi dolores pungentes interpollatim, adeò vt plerumq; in lypotomiam incideret, cùm egerendi, & euomendi simul cupiditate, vomitoriũ pharmacum exhibitum esset, ipsum cùm copioso vomitu lumbricum iustę magnitudinis eiecisse, & à stomachi rosionibus, lancinationibus, ex quibus in lypotomiã, & syncopim sæpè incidebat, immunem esse factam; Idem etiam scribit, se vidisse lumbricum cùm dorso lanuginoso, qui iuuenem ad mortem ferè perduxerat, & exhibito pharmaco, illum cùm pharmaco euomisse, & incolumem euasisse; Antonius Beniuenius, lib. 2. de abd. mor. cau. cap. 7. memorat, Ioannem Fabrum Lignarium, qui à cordis dolore ferè perpetuò, duob. annis vexatus fuerat, vnà cùm crassiori pituita, lumbricum vomitu expulisse, lõgitudine quatuor digitorum, satis plenum, capite rubro, leui, rotundoque, & eo propulso, statim ad pristinam reuersum esse sanitatem; Victor Trincauell. suprà citatus asserit, se vidisse pueros, qui à vermibus adeò malè affecti erant interdum, vt epistocono correpti, retrorsum adeò conuellerentur, vt penè calcaneis caput contingerent; similem casum annis elapsis mihi contigit videre in Ioanne Baptista decimum quartum annũ agente, filio olim D. Arighi Fontanę, qui cùm ratione sæuitici lumbricorum maximis conuulsiuis motibus, cùm ingentibus clamoribus, ac torminibus torqueretur, in die quinta obijt, cuius rei testis est D. Maria eius mater, quę adhuc viuit, & cùm

ea multi

ea multi alij, quamuis ex mulierculis non defuerint aliquæ, quæ id ex maleficarum venefitio factum esse existimauerint; Ludouicus Duretus in scholijs Hollerij Stempani libri primi, de mor. inter. cap. 50. memoriç prodidit, anno 1553. in Collegio Diuç Barbaræ, puerum annos duodecim natum, interuallis vomere solitũ, vermes longos, & albos è ventriculo reijcisse, qui sentiebat vermium motum, morsum, & commotionem, & dum vrgebant, sitiebat, angebatur, nutritus autem fuerat lacte, & fructibus; Anno salutis nostræ 1587. Ego medicinam feci Rosæ Vxori procuratoris cuiusdam, quæ ita sæuo, & ingenti dolore lateris sinistri cùm febre, & delirio cruciabatur, vt magnos emitteret clamores, & cor, vti à canibus lancinari, assereret, cùm his appetitus erat ità deiectus, vt omnia respueret, nec etiam simplicem aquam admitteret, & cùm à me multa essent adhibita remedia, ipsis nihil iuuãtibus, vti deploratæ spei relicta est; paulò post tamen duobus lumbricis, per sedem, & vno per os excretis, ipsa statim conualuit. Eodem anno curationem adhibui Sorori Frãcisçe Capuccinæ, quæ in eadem parte, & eodẽ dolore, ac delirio, sed minus validis, laborabat, & acceptis Medicamentis vermes enecantibus, aliquot per aluum egessit, & pristinam adepta est salubritatem. Anno prætereà 1586. D. Lucas Quintauallius Iurisperitus cũ per multos dies laborasset nausea, vomitu, ac inappetentia, quibusdam adhibitis remedijs, tandem duos deiecit lumbricos satis crassos, & conualuit. Hieronymus Cabuzinus in suo comment. de Lumbricis, cap. 13. affirmat se curasse puellam, in qua omnia pleuritidis signa aderant; dolor punctorius in thoracis dextra parte, tussicula sicca, & febris, & corpus illius totum aliquando erat

frigidum,

frigidum, nonnunquam calidum, cùm alterius malarum rubedine, & cùm illa ſumpſiſſet medicamentum ad Lumbricos perimendos, ac educendos, plures excreuiſſe, & ſanam factam eſſe; Idem Hierony. aſſerit, quendam in ætate iam ingraueſcente conſtitutũ, cùm multis diebus maximis doloribus circà ventrem cruciatus fuiſſet, Lumbricum aluo depoſuiſſe nigrum, piliſquè refertum, longitudine pedum quinque, vt eſt arundo; Antonius Beniuenius cap. 92. monumentis literarũ conſignauit, in cura ſe habuiſſe puerum Lumbricis laborãtem, qui nullo modo quieſcere poterat, ſed ſemper hincindè temerario quodã impetu, & inordinato motu ferebatur, ità vt etiam ſtare volens, titubaret, & caderet; Idem cap. 100. aſſerit, Philippum amicum ſuum laborantem dolore capitis intẽſiſſimo, caligantibus oculis, mente aberrante, voce ſuppreſſa, & animi deliquio; tandem die ſeptimo vi robuſtioris naturæ, vermem è dextra nare palmo longiorem eijciſſe, & eo propulſo, confeſtim omnia mala eſſe ſublata: Et Ludouicus Duretus loco citato ſcribit, puellam quandam ad portam Diui Iacobi album vermem, latum, palmo longiorem, ſatis craſſum per nares reiecíſſe, nulla tuſſi, ac nullo vomitu præcedente; Antonius Muſa Braſau. lib. 3. aphor. comm. 26. recitat, Capularem ſenẽ in cura ſe habuiſſe, qui duos ſuprà octoginta annos natus, compoſitionem ſuam accipiens pro interimendis Lumbricis, pluribus quingentis excretis, illicò ex mortuo rediuiuus factus eſt; Et egò his diebus curaui nepotem Gradaſſi ſatellitis duorum annorum, ac menſium aliquot, quæ cùm ſæpè, ac ſæpiùs animo linqueretur, omnia cibaria reſpueret, & euomeret, prima vice aluo depoſuit decem, & octo Lumbricos, altera octo, & tertia viginti, & ſex, præter multos alios,

tos alios, quos pluribus vicibus modò vnum, modò duo excreuerat. Marcellus Donatus asserit, non vulgare symptoma excitare quandoquè vermes, ventris, videlicèt, & ventriculi saltus, & palpitationes inuoluntarias, quod ipse in duobus nobilissimis infantibus obseruauit, quorum alter diem vltimum obijt, alter non sinè magna difficultate euasit. Ludouicus etiam Duretus de eodem symptomate testatur, ac etiam de ventris extumescẽtia, ait.n. Rusticę cuidam mulieri plures prodierunt vermes, cùm anteà incredibili palpitatione, & fluctuatione ventris laborasset, indè assurgentis, & tumentis, vt in grauidis consueuit robusto fętu; Et vt his historijs iam finem faciam, ac de relato postremò lumbricorum symptomate, seù morbo suam historiam etiam narrem, Marcellus Donatus memorię prodidit, Ioannem Barbitonsorem, duabus tertianis nothis laborantem, nauseantem, & aluum solutam spontè habentem, præter multa, & liquida, & corrupta (qualia in Lumbricorum effectu conspiciũtur) longam seriem vermium cucurbitinorum inuicem cohęrentium egesisse.

Lumbricos mortem inferre posse, & feras ab Hippocrate vocatos esse. CAP. XIII.

NEC solùm lumbrici grauia, ac lethalia accidentia, & mala excitare, vt auctoritatibus, & varijs euentibus iam demonstratum est, verùmetiam sæpè, ac sæpiùs, necem inferre posśũt, quod erit in præsenti capite probandum, & primò quidèm ex historia relata ab Hippocrate in lib.4. epid. cuiusdam senis, qui ex multo ver-

mium prouentu mortuus est, vt ex signis relatis ab ipso, & ab exitu Lumbrici innotuit; Nec est mirum vt ait Fran. Valesius, ex hoc morbo mortuum esse, cuius ętati esset tàm aduersus, cùm plurimi moriantur pueri, quorum ętati congruit; Ex quo factum est, vt Hippoc. interdum hæc animalia feras nuncuparit, vt quę sępissimè in corpora sæuiant; nam lib. *6.* epid. sec. 7. tex. *6.* ait, ventrium abundantiæ turbationem ferunt, vt Posidonię, & quæ feras ibi faciunt, & lib. 2. epid. sec. 1. febres ardentes magis in æstate fiunt, authumno magis ferinę, hoc est, vt quidam peritissimi viri interpretantur, cùm vermibus, aut cùm fœdis maculis; Lib. etiam *6.* epid. sec. 1. tex. 14. ferinum authumno, & cardialgia, in cuius contextus explicatione, Galenus ait, seù ventris vermiculos, qui Ascarides, & Lumbrici dicuntur, ferinum vócet, seu Elephantem, iurè authumno omnia hæc procreantur, ob mali succi abundātiam, & ob aeris inæqualem intemperiem; Et libello obsoletarum vocum Hippocrates scribit, therion, siuè ferinum, apud Hippocratem significare vermes, seu Lūbricos, ac sceua vlcera; Sed, vt ad id, quod proposui, reuertar, Cœlius Aurelianus lib. 4. tar. pass. ca. 8. testatur ex Lumbricorum conuersione ægrotantes interfici; Amarus Lusitanus, cit. loco scribit, puerum ab Alba vermibus laborantem breui mortuum esse, & in cent. *6.* cur. 3. Marcum ànnorum duodecim trecentos iustæ magnitudinis vermes egesisse, & à febre correptum, vigesimanona die ab initio morbi interijsse; Io: Fernelius lib. *6.* de par. mor. cap. 10. recensens Lumbricorū signa, ait, intestina morsu, aut suctu feriunt, animi defectiones, syncopás, epilepsias, tremorem, deuorandi conatum, ac strangulandi metum inferunt, quibus malis infantes plerique sunt extincti:

Hiero-

Hieronymus Montuus tomo 4. Anasc. morba cap. 19. scriptum reliquit, Canonicum Antonianum, qui colico dolore torquebatur, ex potione hierę pieræ deiecisse vermē viridem, figura lacerti, crassiorem tamen, hirsutum, & pedibus quattuor innitentem, qui à propulsa fera obijt; Ego quidem verò testari possum, me obseruasse, quamplurimos, præsertim pueros varijs temporibus à Lumbricis fuisse iugulatos; Referam tamen tantùm illos, qui hoc in anno mortui sunt; Sebastianus Marianus annos decem, & octo natus cùm leui pleuritide, ac Lumbricis laboraret, excretis in septima per os duobus Lumbricis, paucis transactis horis obijt: Famula mag. Alberici Pasini iuuenis, cū spatio dierum septem emisisset tùm suprà, tùm infrà quinquaginta, ac plures Lumbricos satis grandes, ferè perpetuò à sæuissimis doloribus vexata, tandem sinè febre ad multos abijt; Mag. Oliuerius de Mazzulano faber lignarius consueuerat sæpè Lumbricis laborare, & multos ex aluo deponere, cùm tamen sexagesimum quintum annum ageret, sinè febre in lectulo decubuit, ex sola Lumbricorum vi, cùm ingenti talimen inappetentia, & vomitu aliquo; & cùm per plures dies, multos vermes tenues deiecisset, sinè torminibus extinctus est. D. Lucretia etiam Pirunda vetula, cùm aliquali febre, & nonnullis symptomatibus Lumbricorum, & ipsorum exitu circà septimam ex hac vita migrauit; Vxor Thomæ Arduini à nonnullis grauibus morbis sanata, excreto Lumbrico miræ longitudinis, vt suprà scripsi, vitam cùm morte commutauit; & Cæsar Canabarius faber cùm diù à Lumbricis esset vexatus, & illi, instar hydropicorum, venter intumuisset, excreto lōgiori Lumbrico, è vita decessit; Pariter Rinaldus de Albana, iuuenis, & Agri-

cola, colicis doloribus laborauit ruri per multos dies, & cùm multa colica adhibita eſſent remedia; tùm per iniecta, tum per os accepta, & nihil proficerent, iuſſi, vt eum ad vrbem portarent; Et cùm ex ventris tumore ſatis inſigni, & multis alijs ſignis cognouiſſem, ipsũ Lumbricis eſſe affectum, nonnullaquè pro illis necandis pharmaca eſſent propinata, per biduum ferè rectè ſe habuit, vt iam de diſceſſu cogitaret; Lumbricis tamen denuò ſæuientibus, cùm maximis cruciatibus, extremum vitæ ſpiritum edidit; Antonius filius magiſtri Ludouici de Trariuio magno catarrho affectus, ex quo in varijs corporis partibus dolores excitabantur, & aliquali poſtea pleuritide notha correptus, conualuit, & cùm per tres, vel quattuor dies per totam domum deambulaſſet, & in victus ratione deliquiſſet, rurſus ad lectũ redijt, & venter intumuit cùm pulſu paruo, obſcuro, inæquali, & excreto Lumbrico viuo percurrente, ac maculis quibuſdam aſperſo, animam ægit; & poſt eius interitum ab ore magna ſanguinis copia exijt, ex eſa, videlicèt, à fera illa vena aliqua inſigni, vt ego arbitror; nam cum per plures dies laboraſſet, & etiam, vt alij inappetentia affectus eſſet, poſt principium ægritudinis ſanguis ex brachio miſſus, ità vt nulla in eo adeſſet plenitudo, vel alia illius reiectionis ſanguinis cauſa, à morſu Lumbrici apertam fuiſſe venam, certè exiſtimandum eſt; Dùm hæc ſcribo vocatus ad curandum D. Annibalem Fontanam febre, ac ictero laborantem, altera die reperio eius filium annorum trium ex Lumbricis mortuum; nam per ſexdecim dies quotidie modò quatuor, modò ſex, modo decem excreuerat, vt ex matris ſententia, centenarium numerum excederet; Conſulto verò accitus ad viſitandam puellam decem, & octo menſium D. Petri

Alouisij Guidaloti per aliquot menses oblactatam, reperio ipsam fluore alui, vomitu, inappetentia, cùm gemitibus, & siti ingenti affectam, ex cuius ore ità fœtidus, ac putridus spiritus, ac Lumbricorum proprius emanabat, vt in ingressu cubiculi perciperetur, pro cuius curatione præscripsi alexipharmaca aliqua experimentis multis mihi comprobata, à sæuitie tamen & prauitate vermium insigni, natura victa, eadem nocte mortua est: omitto recensere plerosque alios, qui vnà cùm Lumbricis alijs morbis laborantes mortui sunt, cùm certò scire haud possim, an Lumbricorum, vel alterius affectus vi, extincti fuerint.

Lumbricos habere dentes, uel quid simile dentibus, quo lædunt, ac mordent; & odoratum, quo ipsi læduntur ac interimuntur. CAP. XIIII.

QVAMVIS ex superioribus capitibus meridiana luce clarius appareat Lumbricos habere instrumenta, ac partes, quibus vellicent, mordeant, corrodãt, ac perforent, ex effectibus, scilicet, ipsis; nihilominùs ne amplius hac in re supersit aliquis dubitandi locus, cùm vir ille innominatus suam opinionem ea ratione comprobet, Lumbricos, videlicèt, lædere non posse, quòd careant ore, dentibus, & naso, & propterea non mordere, nequè olfacere; respondeo, Lumbricos, & cętera insecta animalia habere os, & dentes, vel aliquid simile dentibus, vt promuscidem internam, vel aculeũ, vel rostrum quibus rodunt, ac continui solutionem faciunt, & præter instrumenta ista, inditam esse etiam

illis

illis facultatem, ac instrumentum odorandi, quo mediante à iuuantibus alliciuntur, auxiliantur, & conseruantur, à nocentibus pelluntur, lęduntur, & interimuntur; Nam, si in Culice, animali ità paruo, teste Plinio lib. 11. ca. 2. tot sensus, & per consequens sensuum instrumenta, reperiuntur, multò magis in Lumbrico, animali tàm grãdi in insectorum numero; nam Plinius etenim naturæ prouidentiam admirans, ait, in magnis corporibus facilis officina sequaci materia fuit; In his tamen paruis, atquè tàm nullis, quæ ratio, quanta vis, quàm inextricabilis perfectio? vbi tot sensus collocauit in culice, quomodò telũ perfodiendo, quo spiculauit ingenio? Addo his, si natura teredini, vt idem testatur, dentes ad perforanda robora, affixit, quantò magis credendum est, dentes, vel aliquid simile dentibus, vermibus indidisse? Ex Anathome quidem scire non possumus, Lumbricos habere dentes, sicut nec ille scire valet non habere, cùm nullus ex Anathomicis, quos ego nouerim, eos intrà scrutatus sit, & cõtrucidauerit, nec etiam Galenus ipse vnquã eos dissecuerit, nec dissecare voluerit, vt lib. 6. de decret. Hippoc. scribit; Ex effectibus tamen, & historijs, dentes, vel aliquid simile dentibus habere, fateri debemus; Nam, vt testatur Arist. lib. 4. de par. animal. cap. 6. armantur aculeis nonnulla insecta contrà animalia noxia, quibus autem non inest in ora aculeus, hæc dẽtes habẽt, vt formicæ, vt apes, & lib. 4. de part. animal. ca. 5. agens de partibus, quibus quædam animalia cibũ capiunt, ait, insecta simili ratione, aut promuscidem habent ore prodeuntem, vt apum, muscarumquè genus, aut in ore conditam partem eiusmodi habent, vt formicę, & si qua alia sint generis eiusdem dentes quædam ex ijs habent, quamquàm diuersos,

vt

vt apum, muscarumquè genus; Ad hæc, si tot parua alia animalia, etiam imperfecta, morsus, & læsiones insignes, ac etiam lethales aliquãdò inferunt, vt sunt muscæ quædã, pulices, culices, cimices, pediculi, vespę, tineę, teredines, & sanguisugæ, cur Lumbrici eadẽ efficere non possunt, cum id experimenta, quæ tot seculis visa sunt, testentur? Quoniam, vt scribit Beatus Albertus magnus, lib. 26. animal. muscarum quędam habent rostrum acutum, quo perforant hominis pellem, & eliciũt sanguinem; pulex item terebrat pelles animalium, & elicit per porrum sanguinem, & alium trahit ad superficiem, ità vt rubeat locus, vbi momorderit: Pediculi, quos Arist. 5. de hist. animal. ca. 31. feras, vulgus verò plactulas appellat, habent morsus malignos adeò, vt quandoquè faciant erumpere sanguinem per venam ani, vel per nares; Teredo exedit lignum; & per foramen exit; de qua Arist. lib. 5. de hist. animal. cap. 32. ait, nascitur vermiculus quidam, cui nomen à corrumpendis lignis xylophtro, ac si ligni perdi appelles; Tineà etiam, vermiculus lanam, ac laneo pannos, ac pilos corrodit; Hyrudo, sanguisuga appellata, momordit, & aperiendo ora venarũ, sanguinem fluere, & vulnus triangulum facit; Cynomia, idest musca canina pungit, & elicit sanguinem, potissimumquè canum aures vulnerat; & Cynises pelles hominum perforant, Culex etiam pellem animalium terebrat, & sanguinem extrahit, Cimexquè homines mordet, multorum aliorum animalium huius generis læsiones, silentio inuoluendas duxi; Quòd autem Lumbrici sint odoratu à natura dotati, manifestum est ex Arist. qui in lib. de sensu, ac sensib. cap. 5. agens de odoris essentia, pisces, inquit, & insectorũ genus omne exquisite sentiunt, & procul nutritiuam

speciem odoris, remota multũ à propria esca, vt apes, vt formicarum genus, & aliorum multa, acutè sentiũt escam propter odorem; Lib. 2. de anima tex. 99. inquit, animalia sanguinem non habentia (vt sunt Lumbrici) odorem sentiunt, odorabilis enim sensus, & malè olentis, & benè olentis olfactus est, & corrumpi videntur à fortibus odoribus, à quibus homo corrumpitur, vt bituminis, & sulphuris, & huiusmodi, & lib. 4. de hist. animal. cap. 8. mollia, & quæ vel crusta, vel testa operiuntur, atquè etiam insecta, sensibus predita esse omnibus cõstat; nam & visu, & olfactu, & sulphuris odore genera insectorũ multa intereunt; Cornus præterea ceruini, facto incensu, plurima insectorum pars fugiunt, sed præcipuè styracis suffictu; Et ego, fœlicis successibus vtor, pro necandis Lumbricis, sulphure integro, oleo sulphuris, & cornu ceruino, præter multa alia recondita remedia, vt omnes pharmacopolæ nostri sciunt; Ex quibus etiam patet qua ratione oleum magnis Ducis Hetruriæ, & alia etiam arte mirabili chimica parata, Lumbricos fugare, ac interimere valeant, quod tamen negat vir ille.

Catalogus illorum, qui ex professo curandi rationem, ac remedia Lumbricorum scripserunt.

CAP. XV.

ET quoniam, vt audio, idem vir asserit, se non vidisse, vel legisse quempiam auctorem, qui curationem huius asserti morbi doceat, ac de ipso verba faciat, vt in posterùm possit addiscere tã salubrem, ac necessariam medendi cognitionem, &

remedia,

remedia, quibus Lumbrici necari, & è corporibus pelli possint, si ipsi aliquo tẽpore scripta hæc ad eius manus peruenire contigerit, decreui, ob dilectionem fraternam, qua ille prosequor, hic describere omnes illos auctores, tàm antiquos, quàm recentes, qui curationem Lumbricorum scriptis tradiderunt. Galenus itaquè lib. 14. methodi medendi, cap. 19. & lib. 7. de fac. simpl. cap. de brassica, & lib. 6. & 8. lib. de Theriaca ad Pisonem, & lib. de medic. fac. parab. docet, qua ratione, & quibus remedijs Lumbrici sint depellendi; Oribasius lib. 4. ad eunapium, cap. 90. Cœlius Aurelianus, lib. 4. tard. pass. cap. 8. Cornelius Celsus, lib. 4. cap. 17. Aëtius, serm. 9. cap. 39. 40. & 41. Paulus lib. 4. capit. 57. Alexander Trals. in epistola de Lumbricis; Rasis 25. cont. Auicenna 16. fen. 3. tractat. 5. à cap. 3. vsque ad 9. inclusiuè; Auenzoar lib. 2. tractat. 7. cap. 22. 23. & 24. Serapio, tract. 3. cap. 30. Halyabbas lib. 7. pract. cap. 30. Isaac, lib. 9. pract. cap. 32. & lib. 4. Viat. cap. 18, Franciscus Pedemon. part. 4. sect. 1. sum. 1. cap. 2. Nicolus Florent. ser. 5. tract. 8. cap. 56. Valesiur de Tharanta, lib. 4. capit. 30. Bernard. Gordonius part. 5. cap. 20. Io. Michael Sauonar. in tract. 6. cap. 16 rubr. 23. & in tractat. part. de vermibus, Leonellus de Victorijs, in pract. 2. capit. 61. & in lib. de mor. infan. capit. 33. M. Gatinaria in sua praxi, pag. 276. in meo Codice; Iacobus Syluius, lib. de mor. inter. cur. pag. 148. Guielmus Rondelet. lib. 3. meth, cap. 34. & lib. 1. de mor. inter. Alexander Benedict. lib. 21. cap. 2. 3. 4. & 5. Iacobus Hollerices Stemp. lib. 1. de cur. mor. inter. cap. 50. Petrus Bayrus, lib. 13. cap. 11. Hieronym. Montuus in Tom. 4. Anasc. mor. capit. 19. Io. Baptista Montanus lib. 1. de excrem. pag. 23. Ioannes Manardus, lib. 3. epist. epist. 1. Amatus Lusit. in cent. 2. cur.

23.in cent.3.cur.21.& in cent.6.cur.6. Anton. Abaltomari, lib.de med.mal.cap.81. Victor Trincauelius, lib. 9.de rat.cur.cap.12. Omnibonus Ferrar.lib.4. de arte med. infan. cap.13. Hieronym. Gabuzinus in commentario de Lumbricis, à cap.20.vsq; ad 28. Hieronymus Mercurialis, lib.3. de mor.puer.capit.10. Hieronym. Capiuaceus, lib.3. de aff. intest. c. 14. Gualterus Bruele, in sua praxi, pag. 298.

DE MORBO NOVO,

PROLAPSV SCILICET Mucronatæ cartilaginis, libellus.

AVCTORE

BAPTISTA CODRONCHIO Medico Imolensi.

BONONIAE,

Apud Ioannem Baptistam Bellagambam. 1603.
Superiorum permissu.

Ad instanza di Simon Parlasca, Libraro
sotto le Scuole.

INDEX CAPITVM LIBELLI, de prolapsu mucronatæ cartilaginis.

Morbos nouos fieri posse probatur. Cap. 1

Causæ suscepti laboris, & nomina noui morbi aperiuntur. Cap. 2

De osse pectoris, & cartilagine mucronata. Cap. 3

De vsu mucronatæ cartilaginis, ac illius prolapsu. Cap. 4

Quæ partes in hoc morbo afficiantur, & cartilagini proximæ sint, veritasq; huius morbi patefit. Cap. 5

Morbi noui symptomata, ac signa. Cap. 6

Quis morbus sit iste, & quænam illius causa. Cap. 7

De Prognosticis, & Curatione. Cap. 8

Indicis finis.

DE MORBO NOVO PROLAPSV MVCRONATÆ cartilaginis dicto, libellus.

AVCTORE BAPTISTA CODRONCHIO, MEDICO,

Morbos nouos fieri poſſe probatur. CAP. I.

GRANDEM quidem prouinciam, ac difficilem, ſed vtiliſſimam tamen, ac gratiſſimam mihi videor ſuſcepiſſe, cùm de morbo nouo, nec à veteribus, nec à recentioribus medicis cognito, agere inſtituerim: Quod tamen nemo temeritati adſcribere debet; me auſum fuiſſe rem aggredi, de qua quod nouerim, nè verbum quidem à quopiam vſquè ad hanc diem fuerit litteris conſignatum; cùm pręſertim in ſimili argumento alij quamplures docti viri verſati ſint, & id ratione nō repugnet, imo fieri poſſe, vt in dies morbi noui, ſeculiſquè præteritis numquàm viſi, oriantur, Plutarchus lib. 8. ſympoſ. prob. 9. Corn. Celſus, & Auicęna luculenter oſtendant. Celſus enim in præfatione ſuorum librorum ſcribit; nulla cauſa magis rationales medicos empiricis præſtare, quàm quòd nouis morborum generibus poſſunt etiam opem ferre, ità enim, inquit, ſæpè etiam noua incidere morborum genera, in quibus nihil adhuc vſus oſtenderit; Auicęna verò in pª. 4ⁱ. tr.

4[i].tr.2.c.68. ait,& non oportet, vt negentur ęgritudines, quas non contigit videri in tempore quodam,& quadam regione; nã hoc genus non comprę̄henditur per multitudinem. Neq; hoc rationi aduersatur, vt dixi; nam & si rerũ species, quæ perfectæ sunt, à mundi origine semper fuerunt, & sunt, quæ tamen imperfectæ sunt, ac pręter intentũ naturę generantur, de nouo fieri possunt; vt de mõstris manifestũ est; ex causis enim nouis, noui etiam oriantur effectus necesse est. Duæ autem possunt esse causę nouorum morborum, insuetus, ac deprauatus victus; & insueta, ac noua aëris conditio, vt ex historijs, & grauissimorum virorũ auctoritate comprobari potest. Nam, vt omittam recensere supranaturales morborum nouorum causas, de quibus abundè D. Basilius, ac sacri Theologi ęgerunt, nec non eas, quas Astrologi ad quasdam stellarũ coniunctiones referunt; Plato in lib. 3. de Repub. testatur, quòd Aesculapij tempore non erant neque catarrhi, neque inflationes. Plinius lib. 26. nat. hist. ca. 1. scribit, lichenem, mentagram dictam, Tiberij Claudij Cęsaris principatu medio, in Italia irrepsisse, nouumq; morbum, & omni superiori æuo incognitum fuisse; Elephantiasimque ante Pompeij magni tempora in Italia non accidisse, & Carbunculum, Lucio Paulo, & Quinto Martio censoribus primùm euenisse, idem asserit; & lib. 25. cap. 3. ex potu aquæ cuiusdã fontis in Germania factam fuisse stomacacem, & sceletyrbem, in quibus dentes decidebant, & genuum compages soluebantur, qui morbi anteà noti haud erant. Rabiem fuisse morbum nouum Asclepidis tẽpore, testatur Plutarchus; qui contagiosus morbus non Aristotelis tempestate, & multò minus Hyppocratis erat manifestus; vt fusius in primo meo libro de

Rabie,

Rabie, nondum typis commisso, probaui. Galenus in lib. de inæquali intemp. & lib. 2: de diff. feb. & 2. de cauſ. ſympt. oſtendere nititur, rigorem ſinè febre eſſe nouum, ac peregrinum affectum, nec Hyppocrati fuiſſe notum; quem tamen ego vidi in Laura vxore Pauli Lanij, anno 1599. Menſe Nouembr. triduò, vel etiã quatriduò atrociter, ac frequenter, diù, ac noctu vexata, quæ poſt multa remedia ex aſſumpto Elleboro albo ſanitatem adepta eſt. Idem Galenus lib. 1. & 6 de loc. affec. cap. 3. fatetur, animalia, quæ in cruribus humanis in quadam Arabię regione progignuntur, & Dracunculi appellantur, ſe non conſpexiſſe; Quam tamen ægritudinem poſteà Auicenam ſe vidiſſe, & venam medeni appellat in 3. 4. tr. 3. cap. 21. teſtatur; Prę tereà cùm eidem Galeno non contigerit videre ſeptimanas, ac nonanas febres; in primo epid. cõm. 3. tex. 2. negat huiuſmodi periodos fieri poſſe, cùm tamen Auicena, & peritiſſimi huius temporis viri obſeruauerint has febres, ac viderint. Variolas, ac morbillos, nec non maculas peſtiferas, à noſtris, petichias, appellatas, veteribus fuiſſe incognitas, manifeſtũ eſt. Lues Gallica nouus morbus eſt, qui diù noſtro orbi fuit incognitus, & anno 94. ſuprà 1400. ortus eſt, quo tempore Carolus oct. Galliarum Rex, Alexandro ſexto Pontifice, Regnum Neapolitanum occupauit. Scarbuttum eſſe morbum nouum, qui in Hollandorum, ſeù Batauorum, ac Veſtfriſiorum nauibus graſſari ſolet, plerique, & præſertim Petrus Foreſtus probant. Plicam, Pocotienſem luem, vel ſarmaticam, & cirrorum morbũ nuncupatam, qui per uniuerſam ferè Poloniam graſſatur, eſſe recentem affectum, & alijs ſęculi ignotum, optimè celeberrimus vir Hercules Saxonia pluribus patefacit; Quidam narrant anno 1549.

in Panonià ortus esse passim in humanis corporibus, viperas,&lacertos,qui singulis diebus mille homines post cruciatos maximos, interficiebant,nec vlla arte, vel remedijs poterant interimi, vel expelli.

Causæ suscepti laboris, & nomina noui morbi aperiuntur. CAP. II.

ANNIS elapsis, quamuis scirē Mucronatę cartilaginis prolapsum esse in vulgi opinione, & esse aliquos,cū viros,tùm mulieres, qui profiterentur curare illum, & nonnulli probatę fidei homines mihi testati essent, se verè hac ægritudine laborasse; & opera quorundā sanos factos esse. Nihilominus ipsis fidem habere nolui; eò,quòd de hoc morbo à nemine quicquam fuerit litteris traditum, medicique præsentes rem hanc flocifacerēt,& pro nugis, ac fabulis anilibus haberēt: Imò suspicatus sum aliquid præstigiosi, vel superstitiosi,excantationisuè in hoc negocio inesse, & excogitatum esse perditorū hominum ad extorquendas pecunias; Sed cū posteà cognouerim verè aliquos ęgrotantes,curatione naturali adhibita, sanitati esse restitutos, intellexerimquè excellentissimum virum, Nicolaum Masinium Medicum Cæsenatem asserere, hunc morbum fieri,ac curationem recipere; scirequè non esse inconueniens, reperiri aliquod morbi genus posse,quod anteà non fuerit,præsertim cùm Galenus lib.14.meth.med.cap.17. scripserit,inueniri plurima quotidie, quę apud maiores nostros non fuerunt inuenta, coactus sum palidoniam, vt aiunt, canere, & huic veriori opinioni adhęrere. Et quoniam elemen

tissimus

tissimus Deus hoc ingenium mihi largitus est, vt semper studeam communi omnium consulere valetudini, & in ijs potissimùm rebus, in quibus alij non laborauerunt, idcircò decreui hoc breue commentarium conficere, in quo decem explicare conabor; Primò agam de morbi nomenclatura, secundo quæ sit pars primariò affecta explicabo; tertio illius vsum patefaciam; quarto hanc posse plicari, ac deprimi probabo; quinto quæ nam sint illæ partes, quæ secundariò afficiuntur ostendam, sexto symptomata concomitantia primarium affectum, & signa partis affectæ indicabo; septimo dicam in quo genere morborum iste affectùs sit numerādus; octauo circa causas versabor; nono & vltimo, prognostica aliqua, & curationem proponam. Quod igitur ad primum propositum attinet, hunc morbum omnes ferè vulgares appellant, Animæ, aliqui verò, Officuli, vel Furculæ casum; & lingua materna, l'Anima caduta; Nos autem Mucronatæ, seu xiphoidis cartilaginis prolapsum, procidētiam, depressionem, plicationē, & flexionem nuncupare possumus: Priorem appellationem peritissimus Mercurialis in quadam epistola ad me missa improbauit, eo quòd ignari homines partem hanc affectam Animam appellauerint, tamquam sit quoddam Animæ domicilium, quo descendente, simul anima ipsa cadat, & eo restituto, simul anima ad propriam sedē redeat; quod sanè est merum figmentum, & quo nil absurdiùs, vel ineptiùs excogitari potest; Sed si has ineptias minimè vulgares crediderunt, forsan nuncuparunt hanc partem animam, eo quòd apta sit animā ex corporibus eximere, ob angustias, & ingentia mala, quæ excitare solet cùm ad infernas partes labitur; Vel potiùs dicere possumus vocasse hanc partem ani-

niam, ob situm, aut ob similitudinem. Cùm enim populares, nucleos fructuũ, qui in medio ipsorum sunt, animas vocent, videntes partem hanc in corpore nostro medium esse sortitam locum, illi, animę nomen indiderunt; Vel quoniam opinati sunt hanc partem esse similem aliquibus fructuum nucleis, vt amigdalarum: Quicquid tamen sit, parum de nomine solliciti esse debemus. Ego verò gratia facilioris doctrinæ, hunc affectum, Mucronatę cartilaginis prolapsum, nominabo.

De osse pectoris, & cartilagine mucronata.
CAP. III.

PRO explicatione secundæ rei propositæ, Galenus, & cum eo omnes Anatomici testantur, à natura procreatũ esse in pectore os quoddam, à gręcis, sternon, appellatum, pro stabiliendis illis costis, quę orbiculatim thoracis amplitudinem efformant; &, vt propugnaculi vicem gereret: Quod vtrùm componatur ex septem ossibus, vt voluit auctor Introductorij; An ex duodecim, vt asserit Galenus lib. 8. de Anat. administ. ca. 1. An ex tribus, ex Vesalij sententia lib. 1. de corp. hum. fab. ca. 19. An ex quattuor, vt arbitrantur Columbus, & Piccolominus; An in pueritia octo appareant ossa, postea sex tantùm, deindè quattuor, post tria, in virilitate duo, & post cousistentiæ annos, vnicum tantùm fiat os, vt in suis Anat. obser. voluit Falappius, Anatomicis ipsis diffiniendum relinquo. ex huius ergò ossis ima parte exoritur cartilago quædam longa, & triangularis;

angularis; quæ & si aliquandò bifida, geminaq; occurrat, vt plurimùm tamen acuta, vt gladij mucro, spectatur, cui multa fuerunt imposita nomina; Nam græci xiphoidem appellant, eo quòd ensis imaginem referat, vt testatur Galen. lib. 7. de vsu par. Alij mucronatam cartilaginem, quòd ad gladij mucronis formam accedat; & Iuniores clipealem, gladialem, & ensi formam nuncupant; Quidam etiam malum punicum, eo quòd balaustij effigiem gerere videatur; Et nonnulli epiglottalem, ab imagine operculi laryngis, huic cartilagini spetie non admodùm ab simili, vocare voluerunt. Sed quò ad formam gladij, seù ensis, si rem, vt est, considerare velimus, multò meliùs, ac verius, totum pectoris os, pugionis hispani spetiem præseferre apparet; nam primum os, seù prima ossis pars, rotundæ illi pugionis parti respondet, quam minimus digitus appræhensione tangit, & vulgò dicitur ensis pomum; Secùndum, vel secundæ ossis pars, respondet illi parti, quam tota manus complectitur, & capulum, seù manubrium nuncupatur; Tertium os, vel tertia pars ossis vnà cùm ipsa cartilagine, reliquæ parti pugionis assimilatur, & ideò vniuersam hanc ossium struem; nonnulli, xiphoidem, ab ensis imagine vocarunt; Amatus, Lusitanus, in cent. 3. in schol. cur. 93. refert in dissectione corporum cognouisse cartilaginem hanc à natura perforatam esse, quod tamen alij Anatomici silentio prætereunt.

De vsu mucronatæ cartilaginis, ac illius prolapsu. CAP. IIII.

CVM autem nulla sit pars in homine, quæ non sit ob aliquem vsum à natura facta; aliter enim superuacanea esset, & potiùs abscindenda, quàm optanda, teste Galeno lib. 17. de vsu par. ca. 1. Ideò exquirere debemus, quem vsum, quam vè actionem habeat in corpore hæc cartilago; Galenus lib. 6. de vsu par. ca. 3. & lib. 7. cap. 21. ait, hanc cartilaginem esse factam, vt sit propugnaculum oris ventriculi, & partis septi transuersi, quæ illic est, vt & cordis sit similiter; Quam tamen sententiam Reald. Columbus lib. 1. de re Anat. cap. 21. refellit, eò quòd pars hæc in sinistro latere à ventriculi regione plurimùm distet. Et ipse existimat, hāc membranam esse progenitam, vt cordi præsit, & septū transuersum muniat. Ioannes Valuerda lib. 1. duæ Anath. cap. 10. aliam habuit sententiam, hanc videlicèt partem esse munimen anterioris partis iecoris, ac ventriculi. Quidam celebris, ac doctissimus nostræ ætatis Anatomicus arbitratur, xiphoidem, iecori tantùm superstare, & à ventriculi orificio superiori longissimè distare. Vesalius scribit, hanc cartilaginem subditarum illi partium esse propugnaculum; quæ verò partes ei subijciantur, non explicat; Quid tamen sit dicendum, ac sentiendum in tanta opinionum varietate, inferius patebit; Videre autem non possum, cur cartilago hæc à loco suo dimoueri, ac situm mutare non possit; nam, quamuis dura sit, alijs partibus collata,

lata, est tamen mollis prę ossibus, ità vt flecti, ac sedē suam mutare valeat, quamuis non sinè aliquo labore, vt animaduertit Columbus; & sicut epiglottis, quæ tota est cartilaginea, curuatur, & inflectitur, cùm esculenta, ac poculenta deglutiuntur, ac illis cedit in ventriculum demissis; ità huic parti, cùm sit eiusdem naturæ, ac substantiæ non repugnat, vt ipsa quoque possit flecti, ac deprimi; Imò fuit sententia Nicoli in ser. septimo, & Piccolomini, hanc cartilaginem à summo rerum omnium opifice in humano corpore factam esse, non solùm ad tutelam ventriculi, verùm etiam ob motum ipsius, hoc est, vt cedat motui, ac dilatationi ventriculi, qui cùm copia alimentorum turgescit, iecur antrorsum, simulquè sursùm propellit, adeò, vt ex his grauissimis viris pateat, membranam hanc esse mobilem, ac flexibilem. Præterea excellentissimus Flaminius Rota Bononiensis Medicus, & Anatomicæ disciplinæ apprimè peritus, in hanc venit sententiam cartilaginem hanc non posse quidem Luxari luxatione propriè dicta, sed luxatione impropriè accepta; hoc est, depressione ad inferiora. Sed quid contero tempus, in probanda re, quæ sensui manifestè apparet? vnusquisquè enim in cōtrectandis hypocondrijs exercitatus, si voluerit, & occasio se obtulerit, huius cartilaginis depressionem facili negotio percipere poterit, extrema, ac interna digitorum parte, in qua quidem sensus tactus maximè viget. Absoluta igitur quarta re proposita, ad quintam accedo.

Quæ

Quæ partes in hoc morbo afficiantur, & cartilagini proximæ sint, ueritasq; huius morbi, patefit.

C A P. V.

NON ignoro hanc cartilaginem, sicut ossa, affici quidem posse, non autem dolere, vt Gal. lib. de med. art. const. cap. 8. tradit; Non dolet autem, quò niam sensu caret, idem Gal. ibidem, & lib. 1. de elem. ca. 2. & lib. 16. de vsu par. cap. 2. Ego verò in præsenti de illius mutata figura tantùm agere decreui, non vt est morbus per se curationem exposcens, sed vt est causa aliquorū symptomatum, & vt dici solet, causa, sinè qua non: Nam hæc symptomata, & mala, fiunt expressióne ac vi illata ab hac cartilagine subiectis mēbris, quæ tria sunt ventriculus, iecur, ac septū transuersum, vel cor etiam sed medio diaphragmate, aut ore ventriculi. Et quoniam cùm Realdo Columbo nonnulli alij affirmant ventriculum, vel ventriculi partem superiorem, lædi non posse à mucronata cartilagine, eo quòd pars hęc ab illa valdè absit, vt omnis (si fieri potest) remoueatur; scrupus ego Respondeo, nos posse considerare ventriculum duplici respectu; Primò, vt est pars corporis mortui; secundo, vt est pars corporis viuentis; si priori modo consideretur, hi viri peritissimi vera fatentur; si secūdo facilè allucinari potuerunt; Nam, cùm partes motu & vita priuatæ concidant, & cōtrahantur, & illę præcipuè, quæ in viuente turgere solent; idquè eueniat potissimùm ex hominum cadaueribus, qui vel ex longo morbo extincti sunt, vel post

mille

mille tormenta, & ærumnas in carceribus toleratas, morte violenta perimuntur; non est mirum, si eorum ventriculi tunc Anatomicis videantur valdè distare à mucronate cartilagine; Qui tamen, cum insanis, ac viuentibus crassi sint, & cibo, vt plurimum, repleti turgeant, superiùs elati adhærent, vel propinqui sunt mucronatæ cartilagini; Quare fuit rectè scriptum à præclarissimis illis viris, hanc cartilaginem non solum ob munimen ventriculi, verùm etiam ob motum illius procreatam esse, vt, scilicet, cederet motui, ac dilatationi ventriculi ex alimenti copia turgentis: His addo, illud, quo ablato, & alterum aufertur, & eo posito alterum existit, illius quidem causam esse fateri debemus; sed est obseruatu, nonnulla symptomata ventriculi, potissimùm, cùm deprimitur ista cartilago, fieri, ac nullo remediorum genere posse profligari; & restituta cartilagine, quamprimùm aboleri; quis ergò negare audeat horum causam esse huius cartilaginis procidentiam? Nequè verò ex imperitia, vel auaritia aliquorum hominum statuere debemus, esse hunc morbum fictitium, & inuentum dumtaxat pro extorquendis pecunijs: sed potiùs horum imperitiam, ac auaritiam redarguere, & Deum omnium bonorum largitorem laudare, summaquè gratiarũ actione prosequi, qui dignatus sit, hunc fortalse antiquum, sed non cognitum morbum, nobis patefacere. Ego quidèm nõ solum concedo aliquandò accidisse, & accidere etiam posse, vt ex nequitia, vel imperitia aliquorum, qui violenter, vel quandò opus non est, illam partem contrectant, vbi morbi non sunt, morbi fiant, & vbi sunt, augeantur, potissimumquè, si ab alia causa ortum habeant; Verùm etiam hanc rationem ab excell^mo^. quodam virò adductam, meam firmare opinionem, esse

satis

ſatis manifeſtum exiſtimo; Nam, ſi hæc cartilago, cũ ſit ſenſus expers, dolore affici non poteſt; & ea malè ab iſtis tractata, vel ob vicinitatem iecoris, vel diaphragmatis aut diaphragma, aut iecur, vel etiam os ventriculi, conſenſus ratione afficitur; & varia ſubſequuntur ſymptomata, cum ea fieri non poſſint, niſi partes eę vim huic cartilagini factæ recipiant, & illi vicinæ ſint, videre non poſſum cur ab aliqua externa cauſa, vel interna allata huic parti læſione, ac vi pariter earumdem partium ſymptomata varia non ſubſequantur.

Noui morbi ſymptomata, ac ſigna.
CAP. VI.

SYMPTOMATA verò, quæ ſequuntur prolapſum huius cartilaginis, plura ſunt; primùm enim vbi cibus receptus, præſertim durioris ſubſtantiæ, & non admodum dentibus fractus ad os ventriculi peruenit, ob preſſionem cartilaginis anguſtius factum, aliqualem dolorem parit, & ægrè ad ventriculum pertranſit; ſæpiuſq; euomi conſueuit, virtus enim expultrix, percipiens læſionem cartilaginis, irritata inſurgit, vt noxiũ expellat; in quo conatu frequenter alimentũ ipſum reijcit, deinde laborantes pondus quoddam, & ſæpe dolorem circà ventriculi regionem percipiunt; potiſſimùm poſt aſſumptum cibum: præterea cum appetétia ſit oris ventriculi propria functio ex Gal. 2. aph. comm. 20. & 1. de vic. rat. in acut. comm. 18. ſi hæc pars à cartilagine mucronata præmatur, ac lædatur,

fit

ſit vt appetitus ipſe imminuatur, vel ferè aboleatur: & quoniam cartilago hæc reclinata aliquam etiam vim infert ipſi diaphragmati, hinc inſurgit, ſpirandi aliqua difficultas, qua ægrotantes potiſſimùm laborant, cum mouentur, vel altiora loca, vt ſcalas, & montes aſcendunt; quemadmodum enim ſeptū tranſuerſum à ventriculo, & iecore, vel etiam liene, cum maximo tumore circa caput laborant, premi poteſt, ac difficilem facere reſpirationem, vt ſcriptum reliquit Gal. lib. 2. de diff. reſp. cap. 10. ita etiam illo à mucronata hac cartilagine preſſo, idē ſymptoma oriri ſine dubio poteſt, quamuis id nec à Galeno, nec ab alio quopiam fuerit animaduerſum. Quòd ſi cartilago hæc iecur ipſum comprimat, cum ex hac compreſſione, & coarctatione non poſſit bilioſus ſuccus ad propria loca tranſmitti, per vniuerſum corpus diffunditur, ac regium morbum excitat, & cum ſæpenumero ex morbis morbi fiant, ſi in appetentia, vomitus, & regius morbus diù perſeuerauerint, ægrotantes in atrophiam, vel cæchexiam incidunt; in illum ratione priuationis alimenti; in hanc verò cauſa vitioſi alimenti. Præter enarrata mala, ſi laborantes ſursū brachia extendant, vel in lectulo ſupini iaceant ingenti, vel maiori dolore circà præcordia afficiuntur: in reliquis ſunt anxij, ac loco ſtare neſciunt, vigilijſq; valdè moleſtantur; Non eſt autem neceſſarium, vt omnia commemorata ſymptomata in ſingulis hiſce ægrotantibus reperiantur, ſed alia in alijs, modò intenſiora, modò leuiora, pro maiori vel minori cartilaginis depreſſione, ac læſione illata.

Quis morbus sit iste, & quænam illius causa.
CAP. VII.

MORBVS iste recensendus erit inter morbos in cōpositione, seu mala constitutione ad vitiatum situm, siue etiam deprauatam figurā pertinentes; nam hęc cartilago compressa sitū variat, & figuram; quamuis hæc morbi differentia potius ad partes instrumentales, ac compositas videatur attinere, nec morbo tantum in compositione laborat ista pars, verùm etiam in intemperie composita, cum materia affici potest, vt quando, à frigido ac humido succo irrigatur, qui saltem est causa antecedens, seu mediata ipsius depressionis; nam sic affecta ex quacumque leui occasione, ac vi illata potest à sua sede moueri, non esse autem morbum in solutione continui mihi persuadeo; nam cum pars hęc sit dura, non nisi cum magna difficultate, potest solui illius vnitas, est enim substantia quædam media inter ossa, & ligamenta, ossibus tātò mollior, quanto ligamentis durior, propterea nulla ratione frangi potest, cum vbiquè sua mollitie cedat, neque adeò resistat, sicut ossa faciunt; prætérquā quòd, soluto continuo, minimam læsionem subiectis partibus impertiret; Causæ prolapsus, siue depressionis huius cartilaginis, & obscuræ, & manifestę esse possunt; manifestæ sunt illæ, quæ extrinsecus fiunt, vt sunt casus, ictus, violenta, ac incongrua corporis extensio, destorsiouè, aut peruersio, nimia totius corporis flexio, vel inordinata circumuolutio, vel etiam, vt

aliqui volunt, molesta, ac magna tussis; obscurę verò causæ sunt illæ, quæ ab intrinseco principio ortum habent, vt est humor, vel tenuis, vel lętus, & crassus, circa ipsam acceruatus, qui ipsam laxando facit, vt ex leui quapiam occasione deprimatur; sicut vsce venire nouimus vertebris spinæ, quæ propter distillationes irruentes ad ipsas facile luxantur.

De Prognosticis, ac Curatione.
CAP. VIII.

CARTILAGO mucronata, sicut & cæterę cartilagines, si præscindatur, non recrescit; & si rumpatur, nūquam reparatur, vel solidescit, auctore Aristotile lib. 3. de hist. animal. cap. 8. & lib. 2. de part. animal. cap. 9. nec non Plinio lib. 11. nat. hist. cap. 37. Mulieres consueuerunt magis hoc morbo laborare, quam viri, cū in eis cartilago mucronata sit minus dura, habituquè sint humidiori, & excrementis potissimū frigidis abūdent; Hæc cartilago depressa à principio, facili negocio ad propriam sedem restituitur; si autem depressio negligatur, ac diù ita perseueret, ratione duritiei partis maxima cum difficultate ad sitū reduci potest; ideò operæpretium est, quam primùm operam dare, vt ad naturalem situm extollatur; quòd pluribus rationibus effici poterit, quò ad topicam curationem; nam si adesset in corpore humorum abundantia, vel humores ad partem affectam fluerent, antequàm manus intro adhibeantur, plenitudo auferri, vel saltem imminui, & fluxio alio deflecti, ac inhiberi debet;

Pº igitur si peritus artifex vētrem inferiorē fascia sursum versus deuinciat,& ab vtroque hypocundrio subtus costas inchoando partes illas manibus comprimat; vt impulsu turgentium partium cartilago depressa ad locum proprium reducatur; à qua tamen curatione est abstinendum in mulieribus, quæ vtero gerunt nam sine manifesto abortus discrimine minimè adhiberi potest, vt contigit annis elapsis vxori cuiusdam æquisonis prægnanti, quæ cum febribus tritopheis, seu tertianarum naturam immitantibus, cū quibusdam ventriculi perturbationibus, à quodam pro restituenda cartilagine ad locum suum, post habita omni fœtus custodia, supra ventrem arctissimè vincta, altera die partū abægit, & sequenti nocte ipsa obijt;& ego accersitus, vt opem huic mulieri ad interitum properanti, audiens ex viri huius audacia, & inscitia fœtum mortuum excussum esse,& videns miserrimam illam fœminam iam interemptam esse,non potui non cum maxima animi mei molestia hanc dementissimam temeritatem detestari; & simul cogitare,ac perquirere, an verum esset, cartilaginem hanc deorsum præter naturam prolabi posse; & si procidat, quæ symptomata,ac mala excitare posset;& tandem quænam esset germana,ac tuta huius procidentiæ,cura, quam pluribus modis fieri posse postea cognoui, quorum iam vnum explicaui; cui succedit alter,quem ægrotus ipse propria industria assequi poterit; si videlicet rem aliquam grauem,ac ponderosam, quantum ferre valet, manibus strenuè capiat, tantūquè extollat, vt à terra magis distet, quam capitis ipsius summitas,& sic eam sublimem summa vi tenens se se hinc, indè, aliquantisper modò ad dexteram, modò ad sinistram vertat; cum tamen non omnes, &

potissi-

potiſſimum mulieres obuirium imbecillitatem id efficere poſſint; ſuccedit tertia ratio curandi, & eſt, vt artifices manibus cartilaginem illam lapſam leniter contrectando, eleuent, & ad naturalem ſedem reducant; ad quòd præſtandum inueniuntur plures Mulieres peritæ, quàm viri; cuius rei hanc eſſe cauſam ait Excell.^s Maſinus (quem vnum inueni in tanto medicorũ numero, qui hanc fieri depreſſionem, ac morbum aſſeruerit) quoniam mulieres crebrius ab ægritudine hac capiuntur, & ob verecundiam, & honeſtatem libentius mulierum, quam virorum manibus ſe ſe committunt; hinc vſu euenit, vt mulieres ob magis frequentem operationem, & vſum, peritiores, ac magis idoneæ fiant; Quòd ſi his tribus expoſitis modis, cartilago non poſſit ad naturalem ſitum reſtitui, fortaſsè nõ erit ſine fructu ſuprà regionem huius partis apponere cucurbitulam ſuperius perforatam, cum leui tamen flamma; nam cum ventoſa habeat inſignem vim ſurſum trahendi, rationi cõſonum eſt, vt & hanc delapſam partem ſurſum eleuet, ac trahat; cũ tamen aliquantiſper cucurbita manſerit, non vi auferatur, ſed aperto foramine, permittant, vt per ſe remoueatur; Antequam verò hi miniſtri cartilaginis reſtitutionem aggrediantur, vt facilius id conſequi poſſint, cũ ea pars (vt ſæpè diximus) ſit duriuſcula regionem totam ſuperioris partis ventriculi illinire ſolent vel butyro ſolo, vel butyro & oleo amigdalarum dulcium, quibus aliquæ parum croci adijciant; quod faciendũ ego magis probarem, cum prolapſus eſt factus ab aliqua externa cauſa, quàm cum ab interna, in quo caſu magis exiccatione, quàm humectatione egemus; ſi tamen id fiat, vt faciliorem aditum manui præbeant, vt videlicet cutis, muſculi, ac peritoney huic cartilagini

gini superposite à lenimento laxati, manus contrectationi magis cedant, id improbare non auderem, dummodo parcè fiat. Quod si prolapsus sit antiquus, & qui spatio temporis callo ferè obduruit, adhibenda sunt, quæ molliant, laxent, & partem extensioni aptã efficiant; vt est fotus cum decocto maluæ alteę, fœnu græci, atquè id genus aliorum, que siue fiat spongia, siue alio instrumento molli, parum refert. Cartilagine in propriam sedem reposita, insurgit alia indicatio ipsam firmandi, & roborandi, ne amplius prolabatur, sed in sua sede, constanter, firmiterquè consistat, quod facili negocio perfici poterit, si locus affectus aliquibus vicibus foueatur spongia, aliauè re simili madefacta in vino nigro parua austero, in quo mastix, thus, absynthium, balaustya, rosæ rubræ, nuces cupressi, & id genus alia ebullierint, & postea admoueatur sequens ceratum.

℞. Masticis ℥ ij.
Laudani ℥ j.
Rad. bistortæ
Nucum cupressi
Medullæ interioris thuris
Rosarum rub.
Balaustrorum — an. ℥ s.
Coralorum rub. ℈ 1.

mis. & cum pice nauali, ac therebentina quantum sat est paretur ex arte ceratum, quòd per sex, vel octo dies parti adhęreat. Nec laudare possum illos, qui cerati vice albumen oui apponunt, quoniam nimis refrigerat, quòd in parte adeò frigida vitari debet.

FINIS.

Errata ſic corrige.

In Epiſtola Dedicat.

lin.17. tantum leg. tamen

in fine illud.leg illum

In Indice Capitum.

cap.12 effectu leg. affectu

In Comment.de Morbis Vulga.

pa.9.li.20.ſurſum leg. ſeorſum

13.l.penult.foreſtos leg. foreſtus.

15.l.14.habent eorum, leg. habent, & eorum

22.accidis,leg. acidis.

20.l.17. perlegerem leg.per legerim.

22.l.26.conſitmandum leg. confirmandam

23.l.22.totūdus le. rotūdus

26.l.18. quad leg. quod

27.l.8.addito hæc leg.addit alia

18. & nunc plurima leg. & nunc parua,nunc plurima.

28.l.19.tympanictis le.tympanitis

30.l.25.epiſtocono leg. epiſtotono

36.l.19.ægit leg. egit

38.lin.8.etenim, dele

9.magris leg. magnis.

39.l.21.laneo leg.laneos

41.l.4.ille leg. illum

20.Valeſiur leg.Valeſius

28. Hollericos leg. Hollerius.

Errata ſic corrige.

In Libello de Morbo Nouo.

pag.47.l.penult. ſeculi leg. ſeculis.

48.l.25.ſcire leg. ſcirem

50 l.27. ſallappius leg. falloppius

51.l.8.enſiformam leg. enſiformeon

57.l.17.rogium leg.regium

20.acchexiá le. cachexiá

59.l.5. uſſe venire leg. uſu euenire

60.l.1. igitur. dele

11. perturbationibus à quodam, leg. perturbationibus laboraret,à quodam

14.abægit,leg.abegit

15.opem huic,leg.opem ferem huic

61.l. penult. peritonex leg. peritoneum.

62.l 1.laxati leg. luxatæ

15 baluſt,a leg. balauſtia

18 ℥ ij. leg. ʒ ij.

19 ℥ j. leg. ʒ j.

21 ℥ 5. leg. ʒ 5.

Alia lectori relinquuntur corrigenda.